

Germanizmi u Krležinim djelima

Horvat, Hrvoje

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:095045>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-10**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Diplomski studij *hrvatskoga jezika i književnosti i njemačkoga jezika i
književnosti*

Hrvoje Horvat

Germanizmi u Krležinim djelima

Diplomski rad

Mentorica: prof. dr. sc. Ljiljana Kolenić, u trajnom zvanju

Osijek, 2016

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Odsjek za hrvatski jezik i književnost

Diplomski studij: Hrvatski jezik i književnost – njemački jezik i književnost

Student: Hrvoje Horvat

Naslov diplomskog rada

Germanizmi u Krležinim djelima

Diplomski rad

Znanstveno područje: humanističke znanosti

Znanstveno polje: filologija

Znanstvena grana: kroatistika

Mentor: doc. dr. sc. Ljiljana Kolenić

Osijek, 2016.

0. Sadržaj

0.1. Sažetak i ključne riječi	1
0.1. Abstract and keywords	1
1. Uvod	2
2. Miroslav Krleža	3
2.1. Život Miroslava Krleže	3
2.2. Stvaralaštvo Miroslava Krleže	3
3. O <i>Baladama Petrice Kerempuha</i>	6
4. Što je germanizam?	9
5. Germanizmi u hrvatskome jeziku	11
5.1. Povijesni kontekst	11
5.2. Jezični dodiri	13
5.3. Jezično posuđivanje	15
5.4. Pravi i nepravi germanizmi	16
6. Fonološka prilagodba germanizama na primjeru Krležinih <i>Balada</i>	17
6.1. Fonološka prilagodba germanizama u kajkavskome narječju	17
6.2. Fonološka prilagodba germanizama u Krležinim <i>Baladama</i>	20
7. Morfološka prilagodba germanizama na primjeru Krležinih <i>Balada</i>	23
7.1. Morfološka prilagodba posuđenica	23
7.2. Morfološka prilagodba germanizama u Krležinim <i>Baladama</i>	24
8. Germanizmi u <i>Baladama Petrice Kerempuha</i>	26
8.1. Potvrda germanizama u <i>Baladama Petrice Kerempuha</i>	26
8.2. Podjela germanizama po semantičkim poljima	26
8.2.1. Administracija, pravo, državna uprava	27
8.2.2. Biljni i životinjski svijet	27
8.2.3. Crkva i religija	27
8.2.4. Hrana i piće	28
8.2.5. Kuća i stanovanje	29
8.2.6. Novčarstvo	29

8.2.7. Običaji i narodna vjerovanja	30
8.2.8. Obrt	30
8.2.9. Odjeća, obuća, nakit, moda	30
8.2.10. Vojska.....	30
8.2.11. Nazivi mjesta, kulturnih znamenitosti i stanovnika	31
8.2.12. Glazba.....	31
8.2.13. Javni život	32
8.2.14. Medicina	33
8.3. Potvrda germanizama u rječnicima	33
9. Zaključak	34
10. Popis literature	35
11. Prilog: Popis germanizama iz <i>Balada Petrice Kerempuha</i> uz pripadajuća značenja	37
12. Životopis	53

0.1. Sažetak i ključne riječi

U ovome diplomskome radu daje se popis germanizama u djelima Miroslava Krleže. Početak ovoga rada donosi nekoliko natuknica o Miroslavu Krleži i njegovu stvaralaštvu. Proučavajući Krležina djela, razvidno je da je germanizama najviše u zbirci pjesama *Balade Petrice Kerempuha*. Dani su podatci o nastanku djela te njegovom statusu u književnosti. Zatim je objašnjen pojam germanizam pomoću natuknica u četirima rječnicima. U nastavku se rada daju odlike germanizama u hrvatskome jeziku. Donosi se fonološka i morfološka prilagodba germanizama u djelu. U ostatku rada težište se stavlja na germanizme u Krležinim *Baladama*, njihovu pojavnost u djelu te potvrđenost u rječnicima. Donosi se i podjela germanizama po semantičkim poljima. Dodatak na kraju rada sadrži popis germanizama pronađenih u *Baladama Petrice Kerempuha* uz pripadajuća značenja.

Ključne riječi: germanizam, Miroslav Krleža, *Balade Petrice Kerempuha*, fonološka prilagodba, morfološka prilagodba, semantička polja

0.1. Abstract and keywords

This thesis gives a list of germanisms in the works of Miroslav Krleža. In the first part it provides important information about the author's life and work. By studying Krleža's works, it becomes clear that most germanisms can be found in the collection of poems Ballads of Petrica Kerempuh. The information on the creation of the work and its status in literature is thereafter given. This thesis, then, explains the concept of germanisms by giving the definitions from four dictionaries. It lists their characteristics in the Croatian language but also their phonological and morphological adaptation in Krleža's work. The rest of the thesis highlights the germanisms in Krleža's Ballads, their incidence in the work and their confirmation in dictionaries. The classification of those germanisms by semantic fields is also provided. The appendix contains a list of germanisms found in the Ballads of Petrica Kerempuh with their associated meanings.

Keywords: germanism, Miroslav Krleža, Ballads of Petrica Kerempuh, phonological adaptation, morphological adaptation, semantic fields

1. Uvod

Prisutnost je posuđenica u hrvatskom jeziku, odnosno kajkavskom narječju, iznimna. Izloženost Hrvatske stranim utjecajima tijekom stoljeća ostavila je traga u hrvatskome jeziku. Germanizmi čine skupinu posuđenica koja je i danas više-manje zastupljena.

Kako bih zaokružio studij hrvatskoga i njemačkoga jezika i književnosti, odlučio sam se za proučavanje germanizama u *Baladama Petrice Kerempuha* Miroslava Krleže. *Balade* odlikuje veliki broj germanizama te su jedno od najpoznatijih Krležinih djela.

Ovaj diplomski rad podijeljen je po poglavljima. Na početku se donosi nekoliko informacija o Miroslavu Krleži te njegovu stvaralaštvu, posebice o *Baladama Petrice Kerempuha*. Zatim se daje definicija germanizma te njegove odlike u hrvatskome jeziku. U sljedećim poglavljima se donose fonološka i morfološka prilagodba germanizama uz primjere iz djela. U poglavlju *Germanizmi u Baladama Petrice Kerempuha* pokazuje se pojavnost germanizama u djelu, donose se podjela germanizama po semantičkim poljima te ishod istraživanja potvrda germanizama u rječnicima (Klaić, Anić, Šonje). Dodatak na kraju rada sadrži *Popis germanizama iz Balada Petrice Kerempuha* uz pripadajuća značenja.

Cilj istraživanja bio je napraviti popis germanizama u *Baladama* te ustanoviti koji su germanizmi potvrđeni u djelu te spominju li ih i rječnici (Klaićev, Anićev, Šonjin).

2. Miroslav Krleža

U ovome poglavlju upoznat ćemo ukratko život i stvaralaštvo Miroslava Krleže, a zatim ću iznijeti osnovne informacije o *Baladama Petrice Kerempuha*.

2.1. Život Miroslava Krleže

Miroslav Krleža rodio se 7. srpnja 1893. u Zagrebu, gdje je i umro 29. prosinca 1981. godine. Otac (isto imena Miroslav) mu je bio gradski redarstveni nadstražar, a majka Ivka (rođ. Drožar) domaćica.

O Krležinom školovanju pisao je Ivo Frangeš (1987: 479-480). Navodi sljedeće:

Od 1899. do 1903. pohađao je pučku školu u Zagrebu na Kaptolu, zatim od 1903. do 1908. donjogradsku klasičnu gimnaziju u Pečuhu, a 1908. upisao se na Kadetsku školu u Pečuhu, koju je završio u tri školske godine (1908. - 1911.). Kao najbolji učenik dobiva carsku stipendiju za vojnu akademiju Ludoviceum, u Budimpešti, koju godine 1913. svojevolumeno napušta, te nakon što se u Skopju javio kao dobrovoljac u srpsku vojsku i nakon što je uhićen pod sumnjom da je austrijski špijun i upućen na provjeru u Beograd, dolazi sredinom 1913. u Zagreb. Otada se predaje književnom radu. U prosincu 1915. mobiliziran je te dodijeljen pričuvnoj časničkoj školi u Zagrebu. Zbog zarazne tuberkulozne influence odlazi 1916. u Vojnu bolnicu, oporavlja se u Lovranu, a u srpnju je otpremljen na bojište u Galiciju. 1919. oženio se Leposavom (Belom) rođ. Kangrga. Potkraj 1981. umro je u bolnici *Dr. Mladen Stojanović* (Vinogradska cesta) u Zagrebu, u kojoj su umrli i A. G. Matoš i Tin Ujević; pokopan 4. siječnja 1982. na zagrebačkom groblju Mirogoj.

2.2. Stvaralaštvo Miroslava Krleže

Krležu se smatra glavnim predstavnikom ekspresionizma¹ te je često prikazivan kao „središnja hrvatska ličnost“.²

¹ „Formalni početak ekspresionizma može se kod Hrvata datirati godinom 1917., kad je A. B. Šimić pokrenuo list *Vijavicu*, i kad su izašle dvije Krležine knjige: *Pan* i *Tri simfonije* (Ježić, 1993: 373)“.

² Usp. Ježić, Slavko. 1993. *Hrvatska književnost : od početka do danas : 1100 - 1941.*, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb.

Krleža je stvarao književna djela koja je, više ili manje, objavljivao u književnim časopisima.

Frangeš (1987: 479) piše kako Krleža godine 1919. pokreće i uređuje svoj prvi književni časopis *Plamen* (15. siječnja – 1. kolovoza 1919.). U listopadu 1923. izlazi prvi broj časopisa *Književna republika* što ga je uređivao i izdavao do srpnja 1927. Put u Sovjetski Savez opisao je u svom putopisu *Izlet u Rusiju* (1926). Krajem godine 1933. pokreće s Milanom Bogdanovićem u Beogradu novi književni časopis *Danas* (1. siječanj – svibanj 1934.). U srpnju 1936. izlaze u Ljubljani u *Ljubljanskom zvonu* *Balade Petrice Kerempuha*. U veljači 1939. izlazi prvi broj časopisa *Pečat* koji Krleža uređuje do posljednjeg broja 13-15/1940 kad je časopis zbog zabrane prestao izlaziti. Godine 1945. postaje jedan od urednika književnog časopisa *Republika*. Za člana JAZU izabran je 1947., a od 1947. do 1957. bio njezin potpredsjednik. Godine 1950. imenovan je direktorom osnovanog Leksikografskog zavoda u Zagrebu, u kojemu postaje glavnim pokretačem i organizatorom njegovih enciklopedijskih izdanja.

Kao krunu svoga uredničkog rada „u Akademijinu je krilu 1962. pokrenuo časopis *Forum*, posljednji put u životu okupljajući oko nekog projekta istomišljenike s kojima se uglavnom brzo razišao, i to zbog svoje premlake reakcije u vrijeme studentskog pokreta 1971., hapšenja i komunističkih progona grupe vrlo moralnih hrvatskih književnika“. (Novak, 2003: 329)

Nabrajajući časopise kojima je Krleža bio urednik, odnosno suurednik, autori *Povijesti hrvatskih književnosti*, kao što će u nastavku i biti vidljivo, uvode nas u bogatstvo Krležina opusa.

Ježić (1993: 373) piše kako je Krležin rad neobično plodan i mnogostruk: pjesnički, dramski, pripovjedački, esejistički, kritički, polemički, urednički i publicistički. Sav je u znaku ekspresionističkog aktivizma.

„Miroslav Krleža od svog ulaska u literaturu uoči prvog rata pa sve do naših dana nametnuo se kao centralna književna ličnost, ne samo po svom bogatom i raznovrsnom literarnom opusu, već prije svega zahvaljujući dubokom i kompleksnom ulaženju u literarnu problematiku, jednako kao i magijom svoje umjetničke riječi kojom je djelovao na nekoliko književnih generacija (Šicel, 1966: 186)“.

Novak (2003: 322) spominje kako je Krleža bio odličan učenik zagrebačke niže gimnazije, ali s povremeno slabim ocjenama, te da je već kao jedanaestogodišnjak napisao svoje prve drame i požudno već tada čitao kao što je to činio čitavog života.

„Krleža je u cjelokupnom svom opusu jasno postavio lik čovjeka, u simboličkom i stvarnom značenju, u centar svojih opservacija. Promatrajući našeg čovjeka u koordinatama društva i vremena, on se svojom literaturom totalno angažirao u općedruštvenom smislu, propagirajući humanizam na prvom mjestu, a svom je djelu snagom imaginacije i sugestivnošću izraza dao originalan umjetnički pečat (Šicel, 1966: 190)“.

To da je Krleža volio svoj posao potvrđuju i sljedeće riječi: „U doba pisanih strojeva on je najčešće pisao običnom grafitnom olovkom, strasno i ne ispuštajući ju iz ruke (Novak, 2003: 322)“.

Neka od značajnijih djela³ Miroslava Krleže su: *Pan* (1917), *Hrvatska rapsodija* (1918 i 1921), *Hrvatski bog Mars* (1922), *Gospoda Glembajevi* (1928), *U agoniji* (1931), *Povratak Filipa Latinovicza* (1932), *U logoru*, *Vučjak* (1934), *Balade Petrice Kerempuha* (1936), *Banket u Blitvi* (1938), ...

³ Ovdje su navedena samo određena djela Miroslava Krleže.

3. O *Baladama Petrice Kerempuha*

Joža Skok (2013: 171) u pogovoru *Baladama Petrice Kerempuha* ustvrdio je sljedeće: „To iznimno pjesničko djelo prvi je put objavljeno 1936. godine, u izdanju Akademске založbe iz Ljubljane. Prvo izdanje sadrži 30 pjesama, a ovaj prvotni korpus zbirke upotpunjen je u drugome izdanju Nakladnog zavoda Hrvatske iz 1946. u Zagrebu s još četiri balade pa je tako definirana struktura jedinstvene pjesničke zbirke koja se može smatrati najsavršenijom, ali i najzavršenijim autorovim književnim djelom“.

Nazivi pjesama u *Baladama* su sljedeći: *Petrica i galženjaki; Ni med cvetjem ni pravice; Gumbelijum roža fino diši; Vigilia ali straža hočna; Lamentacija o štibri; Scherzo; Sanoborska; Krava na orehu; Stric vuje; Turopolska reštauracija; Keglovichiana; Po vetru glas; Verbuvanka; Lageraška; Khevenhiller; Carmen antemurate sisciense; Po Medvednici; Harcuvanka; Verböczy; Na mukah; V megli; Pogrebna pesem pilkov pod Siskom; Kronika; Bogečka; Ciganska; Nokturno; Komendrijaši; Baba cmizdri pod galgama; Sectio anatomica; Kalendarska; Galženjačka; Miserere tebi Jeruzalem; Nenadejano bogčije zveličenje; Planetarijom.*

Pisane su na kajkavskom narječju⁴ i pripadaju hrvatskoj dijalektnoj književnosti.

Riječ je, prema Šicelu (1966: 189), o možda najsnažnijem našem lirskom ostvarenju – zbirci *Balade Petrice Kerempuha*. Kuzmanović (1985: 10) kaže da je ovo djelo - rimovani *Hrvatski bog Mars*⁵, a Vončina (1991: 5) spominje da su *Balade* nazvane njegovim remek-

⁴ Glavna obilježja kajkavskoga književnog jezika prema Štebih-Golub (2010: 55-56) su:

1. ujednačavanje različitih kajkavskih regionalnih i mjesnih fonetsko-fonoloških osobina između kojih se uvijek nastojalo odabrati onu razumljivu ne samo većini kajkavaca, već i pripadnicima drugih dvaju hrvatskih narječja;
2. mjestimično čuvanje nekih gramatičkih arhaizama (aorist, imperfekt);
3. unošenje nekajkavskih, čakavskih („stajajući ikavizmi“ kao *divojka*) i štokavskih elemenata (pojava *a* na mjestu poluglasa, povremena upotreba štokavskih zamjenica *što, zašto*, futur tvoren od nenaglašenog prezenta glagola *hoteti* i infinitiva, poneki štokavizam kao što su *Uskrs, zec, nitko*);
4. na leksičkoj razini znatan broj germanizama i hungarizama;
5. utjecaj latinske i njemačke sintakse.

Štebih-Golub (2010: 58) zaključuje kako kajkavski književni jezik „možemo definirati kao polifunkcionalni, normirani, stilistički diferencirani neorganski idiom koji je bio sposoban zadovoljiti sve komunikacijske potrebe svoga vremena. Njegovu organsku osnovicu čini zagrebački govor, a funkciju standardnoga jezika na području triju županija središnje Hrvatske – zagrebačke, varaždinske i križevačke – imao je od druge polovine 16. st. do formiranja hrvatskoga književnog jezika štokavske osnovice.

⁵ Usp. Miroslav Krleža, *Hrvatska rapsodija*, Izdanje „Nove Evrope“, Zagreb 1921.

djelom iako su napisane mimostandardnim idiomom te da su najljepša knjiga poezije ikad napisana kajkavskim jezikom⁶.

„Krležino djelo, uzeto u cjelini, i nije drugo nego upozorenje putnika koji je i sam doživio katastrofu pa sad, svjetiljkom umjetnosti i glasom poezije, drugima signalizira o svome iskustvu. Tako valja shvatiti i njegove *Balade Petrice Kerempuha* (pisane u zimu 1935/36). Upravo u času kad se slavila jubilara obljetnica Gajeve reforme (prvi štokavski broj „Danice“ objavljen je početkom 1836.), javlja se najljepša knjiga poezije ikad napisana kajkavskim „jezikom“; javlja se kao neka vrsta protesta, bolje reći žalopojke nad smrću toga zaslužnog tipa hrvatskoga književnog izraza. Pa iako Krležin „prigovor“ ima prije svega afektivno značenje, podloga mu je i socijalna: jer Gajeva je reforma, uza svu povijesnu vidovitost – upravo u njezini ime! – morala, za gotovo pola stoljeća, kajkavsko hrvatstvo ostaviti bez izravna jezičnog dodira s kulturom; i to u času kad je puk tu kulturu najviše potrebovao: godine 1848., i neposredno poslije nje (Frangeš, 1987: 339)“.

„*Balade* su među onim djelima u povijesti književnosti koja svoje bogatstvo i svoju složenost plaćaju time što ostaju – u najboljem smislu riječi – regionalna, vezana uz tlo o kojemu svjedoče (Žmegač, 1986: 161)“. To potvrđuje i Kuzmanović (1985: 113) koji kaže da je cjelokupno Krležino djelo skladan sistem u kojem jedan znak neodoljivo upućuje na drugi a svi zajedno čine totalitet koji im tek daje pravi smisao i unutar kojeg oni žive kao u svom prirodnom prostoru. „*Balade* su nastale kao manifestacija jezika čija je osnovica barokni izraz učenih propovjednika, a vrijednost im je u tome što, izrazom stoljeća u kojem su se javljali tako rijetki poetski glasovi, ostvaruje najveću kajkavsku poeziju uopće (Frangeš, 1987: 340)“.

„*Balade Petrice Kerempuha* su najobuhvatnije Krležino djelo, jezični i tematski laboratorij tadašnje lijeve književnosti, knjiga trpkog artizma, lirika koju piše čovjek koji se užasno boji novoga krvoprolića ali koji je naučio da je sve što će se čovječanstvu dogoditi već jednom bilo viđeno, da se već zbilo u zavičaju i u jeziku piščeva djetinjstva“. (Novak, 2003: 328)

„Djelo je zapravo pjesnikova vizija hrvatske povijesti promatrane u nizu seljačkih buna i otpora, dakle sa socijalno-klasne razine. Tmurna je to slika života hrvatskog kmeta koji, pritegnut stoljećima domaćim i stranim gospodarom, vegetira i održava se na životu

⁶ Usp. Vojislav Đurić, *Krležino remek-delo*, 265, str. 1-58.; Ivo Frangeš, *Povijest hrvatske književnosti*, NZMH – Cankarjeva založba, Zagreb-Ljubljana 1987.

zahvaljujući samo svojoj kerempuhovskoj otpornoj snazi, crnom humoru i ironiji kao jedinim obranama“. (Šicel, 1982: 168)

Prema Vončini (1991: 56) najraniji su čitači (ili slušači) objašnjavali *Balade* trojako i to na temelju: 1. vlastitih dojmova; 2. potrebe da se tekst protumači objasnidbenim rječnikom; 3. zahtijeva da se (ponajviše na leksičkoj razini) ustanovi Krležina veza s jezičnom dijakronijom. Ta tri pristupa žive isprepleću se tijekom cijele polustoljetne prisutnosti *Balada* u javnome kulturnom životu, sve do danas.

U leksiku *Balada* uz domaće hrvatske riječi pronalazimo i germanizme, hungarizme, latinizme.

4. Što je *germanizam*?

U nastavku su navedena objašnjenja pojma *germanizam* preuzeta iz različitih izvora kako bismo uočili podudaranja, odnosno mimoilaženja autora.

Bratoljub Klaić u *Rječniku stranih riječi* (2007: 248) objašnjava pojam *germanizam* na sljedeći način:

germanizam m [klas. evr.] (gen. jd germanizma, gen. mn germanizama) prepoznatljiva pojedinost iz njemačkog jezika usvojena u drugom jeziku

Vladimir Anić u *Rječniku hrvatskoga jezika* (1998: 248) opširnije od Bratoljuba Klaića objašnjava ovaj pojam.

germanizam m – 1. općenito nešto što je svojstveno Njemačkoj, a uvedeno je u drugih naroda ili u druge jezike (običaj, jezik itd.); 2. osobito pak znači riječ, izraz, konstrukciju svojstvenu njem. jeziku, uzetu samu po sebi ili unesenu u druge jezike spr, ili pak načinjenu prema njemačkom jeziku rč; takve su npr. tuđice iz nj. malati mj. slikati, pegla mj. glačalo; no neke su takve tuđice ušle i u knjiž. jezik drugih naroda, pa tako i u hs., npr. sablja < nj. Säbel, ceh < Zeche, vaga < Waage itd. Osobito se smatraju germanizmima izrazi i konstrukcije, koje su tuđe duhu jezika, a nastale su doslovnim prevođenjem s njemačkoga, kao što su to npr. sjesti se: nj. sich setzen, mj. pravilnoga: sjesti jć, a također i ružne kovanice, protivne duhu čistoga nar. jezika, kao što su npr. domoći se: nj. sich bemächtigen mj. dostati se, dokopati se; dorastao: npr. nijesi ti dorastao tome poslu: nj. gewachsen mj. nijesi ti podoban za taj posao; izdašan: nj. ausgiebig mj. obilan i sl. Germanizam je i kraćenje složenica, gdje su po dvije jedna po druge, tako da se uzme samo prvi dio npr. gorno- i donjogradske škole, usp. Ober- und Unterstadtschulen M; 3. u širem smislu – riječ, izraz ili konstrukcija preuzeta iz bilo kojega germanskog jezika ili načinjena prema njemu, koja nije u skladu s jezikom u koji je ušla sis.

Jure Šonje kao glavni urednik u *Rječniku hrvatskoga jezika* Leksikografskog zavoda Miroslava Krležje (2000: 284) donosi sljedeće objašnjenje pojma:

germanizam m [G germanizma, mn germanizmi, G germanizama] ling⁷ tuđica uzeta iz njemačkoga jezika

⁷ *ling* – u lingvistici, lingvistički

Rikard Simeon u *Enciklopedijskom rječniku lingvističkih naziva* (1969: 481) kaže sljedeće:

germanizam, -zma, 2. mn. germanizama – 1. način izražavanja u duhu njemačkog jezika; 2. tuđica uzeta iz nekog germanskog jezika

Možemo ustvrditi da su sva četiri objašnjenja slična i gotovo jednaka, razlikuju se jedino u pojedinim formulacijama određenoga autora. Vladimir Anić jedini, od četiri navedena autora, donosi i primjere germanizama.

5. Germanizmi u hrvatskome jeziku

5.1. Povijesni kontekst

Uzevši u obzir izloženost Hrvatske stranim utjecajima tijekom stoljeća nije čudno što hrvatski jezik sadrži brojne posuđenice, odnosno *tragove* tih jezika. Ovisi u kojem se dijelu Hrvatske nalazili, govorimo o mnoštvu posuđenica iz njemačkog, mađarskog, talijanskog jezika. „Tako se u gradskim sredinama duž jadranske obale susrećemo s talijanizmima, dok se u kolokvijalnom govoru na čitavom području današnje Hrvatske, a osobito u njenom kontinentalnom dijelu, koristi veliki broj germanizama“. (Dragičević, 2005: 85)

Kako bismo objasnili *tragove* stranih jezika, posebice njemačkog, trebamo krenuti ispočetka. „Poznato je da do dodira Germana i Slavena dolazi već u prvim stoljećima nove ere o čemu svjedoče tzv. sveslavenski germanizmi, odnosno posuđenice iz pragermanskog i gotskog jezika te zapadnogermanskih dijalekata zajedničke svim slavenskim jezicima“. (Štebih-Golub, 2010: 35) Dragičević (2005: 85) ističe kako su „dodiri između tih dvaju jezika započeli u ranom srednjem vijeku, u doba franačkih osvajačkih pohoda u VIII. i IX. stoljeću te trajali različitim intenzitetom do početka XX. stoljeća“.

„Tijekom 13. stoljeća sjeverozapadna područja Hrvatske koloniziraju doseljenici s njemačkoga govornog područja koji imaju status kraljevih gostiju, tzv. *hospites*. (...) Bela IV. nakon što su Tatari 1242. godine razorili Zagreb poziva obrtnike s njemačkoga govornog područja da pomognu pri ponovnoj izgradnji grada“. (Štebih-Golub, 2010: 35)

Štebih-Golub (2010: 35) nadodaje da „do prvih značajnijih njemačkih utjecaja dolazi za reformacije i protureformacije“.

U 16. stoljeću Ferdinand I. izabran je za hrvatskoga kralja koji Vojnu krajinu pretvara u stalnu vojnu instituciju, a koja je prema riječima Štebih-Golub (2010: 36) osnovana radi obrane od Turaka. „Dodjeljivanjem posjeda njemačkom i austrijskom plemstvu – poznatom kao „kraljevska darovanja s naslova prava oružja“ i drugim naseljeničkim valom s njemačkoga govornog područja još se više pojačavaju izravni dodiri domaćeg stanovništva s doseljenicima“. (Dragičević, 2005: 85-86)

Marija Terezija i Josip II. vladali su krajem 18. stoljeća, u čije vrijeme prema Štebih-Golub (2010: 36) „u životu gradova i bogatijega plemstva njemački igra sve veću ulogu“. Umjesto latinskog kao službenog jezika vojske, sudstva i školstva uvodi se njemački jezik.

Njemačkim jezikom koriste se i u kazališnim predstavama koje su se izvodile u Zagrebu u razdoblju od 1749. do 1860. godine. „Njemački se uvodi već u nastavu pučkih škola kako bi se omogućilo daljnje obrazovanje i društveno napredovanje. Udžbenici njemačkog jezika bili su dvojezični ili pisani samo njemačkim jezikom“. (Dragičević, 2005: 87)

Dragičević (2005: 88) zaključuje da „poznavanje njemačkog jezika omogućava daljnje obrazovanje, kulturne i znanstvene kontakte, kao i napredovanje u društvu općenito“.

Budući da je njemački jezik bio jezik obrazovanih ljudi, prve su zagrebačke novine (1879) naziva *Der Kroatische Korrespondent* bile upravo na njemačkom jeziku. „U razdoblju hrvatskoga narodnog preporoda u Zagrebu izlaze čak tri lista na njemačkom jeziku: *Agramer politische Zeitung* (1830. – 1858.), popularna „Agramerica“, zabavni prilog tih novina *Luna* i *Croatia* (1839. – 1842.) uz koju od 1840. izlazi i poseban prilog *Der Courier für Damen*, prvi hrvatski ženski časopis“. (Štebih-Golub, 2010: 36-37)

Dragičević (2005: 88) ipak kaže da književnici tog doba nisu stvorili vrijednu literaturu na njemačkom jeziku, već da se on pojavljuje u njihovim djelima tek kao karakterizacija nekog lika, tj. kao signal njegova podrijetla ili pripadnosti određenoj društvenoj skupini. „Jednako tako njemački nije postao nikada jezik crkve, nego se u toj domeni koriste hrvatski i latinski jezik“. (Dragičević, 2005: 88)

Njemački jezik u Hrvatskoj gubi na važnosti raspadom Austro-Ugarske Monarhije 1918. godine. Nakon nekog vremena iza II. svjetskog rata ponovno se uspostavljaju izravni dodiri s njemačkim jezikom. To je izazvano odlaskom Hrvata na rad u Njemačku. „No, vokabular koji donose sa sobom u najvećem broju slučajeva ostaje na razini tzv. *Gastarbeiter-Deutsch*. Preostali su se potomci njemačkih doseljenika tijekom vremena stopili s hrvatskim stanovništvom, tako da danas mnogi nisu svjesni ni podrijetla svojih u većoj ili manjoj mjeri adaptiranih prezimena“. (Dragičević, 2005: 88)

5.2. Jezični dodiri

„Usljedi kulturne, povijesne, gospodarske i znanstvene interakcije između nacionalnih ili jezičnih skupina dolazi do jezičnih dodira“. (Štebih-Golub, 2010: 7)

Jeziči prema Filipoviću (1986: 17) dolaze u kontakt: a) kad se neka riječ ili fraza jezika davaoca L_D ⁸ preuzima u sustav jezika primaoca L_P , tj. u procesu jezičnog posuđivanja; b) kad govornik jezika X, materinski jezik – L_1 , odluči naučiti jezik Y, strani jezik – L_2 , tj. u procesu usvajanja stranog jezika. U oba se slučaja javlja *lingvistička interferencija*, odstupanje od norme. U prvom slučaju to je odstupanje od norme jezika primaoca (L_P), a u drugom se javlja odstupanje od norme stranog jezika (L_2).

Jezični dodir prema prijevodu Štebih-Golub (2010: 7) kontakt je dvaju ili više jezika, najčešće uslijedi geografske blizine govornika. Preduvjet je uspostava komunikacije preko granica pojedinih jezičnih područja⁹, a prema definiciji U. Weinreicha¹⁰ do jezičnog dodira dvaju ili više jezika dolazi kada ih naizmjenice upotrebljava isti pojedinac.

Štebih-Golub (2010: 11) zaključuje kako je jezični dodir govorna komunikacija između dviju jezičnih zajednica uvjetovana geografskim, povijesnim, socijalno-političkim, kulturnim, psihološkim čimbenicima. Posljedica jezičnog dodira jezični je utjecaj koji se očituje kao niz fenomena, od leksičkog posuđivanja, dvojezičnosti do zamjene ili smrti jezika.

Uz pojam jezičnog dodira vežemo i pojam dvojezičnosti, odnosno govornika koji se prema Štebih-Golub (2010: 11) smatra dvojezičnim čim je u stanju razumjeti iskaze na stranom jeziku, koji mora proizvoditi smislene i gramatičke iskaze na stranom jeziku odnosno onaj od kojega se zahtjeva da jednako savršeno vlada oboma jezicima.

Leksikografi 18. stoljeća susreli su se s problemom posuđenica (*loanwords*) skupljajući rječničku građu, a posebno proučavajući strano podrijetlo riječi.¹¹ „Prema H. Paulu rezultati jezičnog dodira jesu jezično miješanje (*Sprachmischung*) i miješani jezici (*Mischsprache*)“. (Štebih-Golub, 2010: 15)

⁸ Izrazi L_D , L_P , L_1 , L_2 preuzeti su iz rada Rudolfa Filipovića.

⁹ Naveden je prijevod Barbare Štebih-Golub preuzet iz *Metzler Lexikon Sprache*.

¹⁰ Citat preuzet od Štebih-Golub, 2010: 8.

Usp. Weinreich, U. 1977: 15 i Štebih-Golub, 2010: 8.

¹¹ Usp. Filipović (1986: 19)

Jezično miješanje prema Štebih-Golub (2010: 7) u širem smislu javlja se pri svakoj konverzaciji između dvaju pojedinca jer, prema H. Paulu, svatko od nas govori vlastitim individualnim jezikom, a u užem je smislu rezultat jezičnog utjecanja jednog jezika na drugi.

Filipović (1986: 19) donosi riječi Rasmusa Raska (1818) koji izražava sumnju da miješani jezici uopće postoje; ako se jedan jezik miješa s drugim, on može preuzeti neke posuđenice, ali nikad neće preuzeti morfološke oblike i Augusta Schleichera (1850) koji čak tvrdi da miješani jezici uopće ne postoje (...) Jezik je za njega *prirodni organizam* koji čini jedinstvo.

„Termin *miješanje* podrazumijeva stvaranje novog entiteta i nestanak obaju konstituenata kao u kemijskim spojevima“, kritizirao je E. Haugen (1950: 211), a Štebih-Golub (2010: 18) preuzela. Vodeći se time uveden je termin *posuđivanje* (E. Haugen) koje je definirano na sljedeći način: „namjerna reprodukcija obrazaca u drugom jeziku prethodno nađenih u jednom jeziku“¹².

„Pri jezičnim dodirima prvo se posuđuje leksik, a tek u slučaju dužega i intenzivnijega kontakta dolazi i do preuzimanja fonema, morfema, sintaktičkih obilježja. Što jezični dodir duže traje, veća je vjerojatnost da se određeni jezični elementi posude“. (Štebih-Golub, 2010: 22)

„J. Bechert i W. Wildgen (1991: 77) navode tri osnovna motiva leksičkog posuđivanja. Prvi je zadovoljavanje jezične potrebe, odnosno, s novim predmetom u jezik ulazi i njegov naziv. Strani se leksemi mogu preuzimati i zbog aktualnih modnih strujanja (autori kao primjer navode zamjenu njemačkog obiteljskog nazivlja francuskim u 18. Stoljeću: *Oheim* > *Onkel*, *Base* > *Cousine*). Treći stupanj predstavlja zamjena jezika (*Sprachwechsel*)“. (Štebih-Golub, 2010: 22)

„E. Öhmann razlikuje luksuzne posuđenice (*Luxuslehnwörter*), posuđenice za koje već postoji domaća riječ pa su u jeziku suvišne, i nužne posuđenice (*Bedürfnislehnwörter*), za koje u jeziku primatelju ne postoji adekvatna zamjena. (...) R. Deroy pri posuđivanju razlikuje praktičnu nužnost i emocionalne potrebe. Praktičnom nužnošću motivirano je posuđivanje leksema kojima se označuju novi predmeti. O posuđivanju zbog emocionalnih potreba riječ je pri posuđivanju uzrokovanom psiholingvističkim i sociolingvističkim razlozima, npr. prestižom jezika davatelja“. (Štebih-Golub, 2010: 23)

¹² Prijevod donosi Štebih-Golub (2010) na str. 18. u svojoj knjizi.

Filipović (1986: 21) donosi misli Windischa koji ističe da je glavni čimbenik koji utječe na status posuđenice u jeziku primaocu moda i moguća jača izražajnost posuđene riječi te zaključuje da nema kulturnog jezika bez stranih elemenata.

„E. Andrić (1996.) navodi sljedeće razloge za leksičko posuđivanje: imenovanje novih stvari i pojmova, preuzimanje strane riječi u interesu preciznog izražavanja (npr. stručno nazivlje), izražavanje pripadnosti nekoj skupini povezanoj zajedničkim interesima, izražavanje bliskosti, intimnosti, olakšavanje komunikacije, pobuđivanje pažnje slušatelja i čitatelja, želja za postizanjem raznovrsnosti u jeziku, nedostatak jezične kulture i nemarnost, želja za identifikacijom i imitacija neke poznate osobe, nepoznavanje adekvatne domaće riječi, nepoznavanje točnog značenja strane riječi i stoga nemogućnost da je se zamijeni adekvatnom domaćom riječi i svjesno prilagođavanje višoj ili nižoj razini izražavanja sugovornika“. (Štebih-Golub, 2010: 24)

„Jedna od temeljnih podjela posuđenih leksičkih jedinica jest ona na tuđice (njem. *Fremdwort*) i usvojenice (njem. *Lehnwort*)“. (Štebih-Golub, 2010: 24) „H. Hirt u prijevodu Štebih-Golub kaže sljedeće: Danas se u učenom jeziku razlikuju tuđice od usvojenica. Pod pojmom usvojenice podrazumijevaju se riječi koje su u potpunosti preuzete u našu jezičnu uporabu te su ponjemčene, dok se riječju tuđice označuju riječi za koje je očigledno da se radi o posuđenicama“. (Štebih-Golub, 2010: 25)

5.3. Jezično posuđivanje

„Proces jezičnog posuđivanja počinje transferom modela iz jezika davaoca u jezik primalac. (...) Kad se adaptacija modela dovrši i on se potpuno integrira u sustav jezika primaoca, uzima oblik koji zovemo *replika*“. (Filipović, 1986: 68)

Filipović (1986: 50-51) razlikuje *posredno* i *neposredno posuđivanje*. Posredno se posuđivanje prema njemu osniva na posredniku preko kojega jezik davatelj dolazi u dodir s jezikom primateljem. Taj posrednik može biti neki jezik, ali češće su to masovni mediji (pisana riječ/novine, tjednici/ i govorena riječ/radio, televizija/) koji su mnogi efikasniji posrednici od jednog jezika. A neposredno se posuđivanje vrši bez posrednika, direktnim kontaktom govornika jezika davatelja s govornicima jezika primaoca. Taj se jezični kontakt javlja i realizira u bilingvnom govorniku bez obzira na stupanj njegova vladanja jednim i drugim jezikom, tj. jezikom davateljem i jezikom primateljem.

„Sve što u hrvatskom jeziku potječe neposredno ili posredno iz njemačkoga jezika možemo smatrati germanizmom, ali je očito da svi tako određeni germanizmi nisu istovrsni (Babić, 1990: 217)“ što ćemo dokazati u nastavku.

Puškar (2010: 132) piše kako je početkom 20. stoljeća smanjen intenzitet jezičnog posuđivanja te danas postoji jako malo njemačkih posuđenica u hrvatskome standardnom fondu. Taj je proces počeo već u 18. stoljeću, kada umjesto posrednog i neposrednog posuđivanja dolazi do *kalkiranja*, odnosno stvaranja prevedenica (npr. izlet > njem. Ausflug).

5.4. Pravi i nepravi germanizmi

Razlikujemo *prave* i *neprave germanizme*.

Babić (1990: 217) *pravim germanizmom* smatra samo njemačku riječ preuzetu u hrvatski iz njemačkog jezika, npr. bunt, ceh, cilj, kralj, puška... .

„Pravi su germanizmi posuđenice iz austrijskih i južnonjemačkih dijalekata, dok nepravi mogu biti pagermanizmi i polugermanizmi (Turk, 2005: 5)“¹³.

Polugermanizme (njemačke riječi koje nisu došle neposredno iz njemačkoga jezika) i *pagermanizme* (nenjemačke riječi koje su došle preko njemačkoga) mogli bismo nazvati *nepravim germanizmima*¹⁴.

Turk (2005: 5) za *polugermanizme* kaže da su leksemi njemačkog podrijetla, u hrvatski jezik prihvaćeni posredništvom nekog drugog jezika, najčešće mađarskoga: stvnjem. hahaere > mađ. hoher > hrv. hahar.

„U *pagermanizme* ubrajaju se leksemi u čijem je transferu njemački jezik posredovao između jezika davaoca i jezika primaoca: lat. cichorium > njem. Zichorie > hrv. cikorija“.
(Turk, 2005: 5)

¹³ Usp. Babić (1990:217)

¹⁴ Usp. Babić (1990:217)

6. Fonološka prilagodba germanizama na primjeru Krležinih *Balada*

U ovome poglavlju usmjerit će se na prilagodbu germanizama u Krležinim *Baladama*. Teoretski će se dotaknuti specifičnosti fonološke prilagodbe germanizama u hrvatskome jeziku, točnije kajkavskome narječju jer su *Balade* napisane na tome narječju, a zatim ćemo isto oprimjeriti potvrdama iz djela.

6. 1. Fonološka prilagodba germanizama u kajkavskome narječju

Polazimo od činjenica da jedan jezik ima jedan fonološki sustav, dok više jezika sadrže više fonoloških sustava. „Hrvatski i njemački jezik kao predstavnici različitih jezičnih skupina bilježe u svojim fonološkim sustavima mnoge različitosti vidljive već u inventaru fonema koje su posljedica različitih mjesta i načina njihove tvorbe. No, oni istovremeno pokazuju i ne mali broj podudarnosti“. (Dragičević, 2005: 90)

Broj fonema, kako u hrvatskom, tako i u njemačkom jeziku, varira. Dragičević (2005: 90) donosi ovaj prikaz: „Prema nekim autorima (Brozović, Težak-Babić) u hrvatskom se standardnom jeziku susrećemo s 30 fonema, dok drugi (Barić, E. i dr.) navode 32 fonema razvrstana prema razlikovnim obilježjima u tri fonemska razreda; o sastavu njemačkoga fonološkog sustava vladaju također različita mišljenja tako da broj fonema varira između 38 (Jakić, Plohl), 35 (Meinhold, Stock) odnosno 31 fonem (Žepić)“.

U nastavku su navedene specifičnosti hrvatskoga i njemačkoga fonološkoga sustava prema Dragičević (2005: 90-91):

samoglasnici	Samoglasnici u standardnom njemačkom jeziku mogu biti: a) zaobljeni /U, o, y, Y, ɔ, Ø i œ/ i nezaobljeni /i,e/ samoglasnici kao proizvod oblika usnica – i b) prednji i stražnji samoglasnici realizirani odgovarajućim položajem jezika. Razlike u izgovoru samoglasničkih fonema postoje kod hrvatskog prednjeg /je/ odnosno /ije/ koji u njemačkom ne postoji, te kod njemačkih zaobljenih suglasnika /y:/, /Y/, /Ø:/, /œ/, neutralnog vokala /ə/ i vokaliziranog neslogotvornog fona /ɐ/, koji su nepoznati hrvatskom glasovnom sustavu
suglasnici	Suglasnici dvaju glasovnih sustava iskazuju veće razlike zbog postojanja određenog broja glasova u njemačkom jeziku kojih nema u hrvatskom, kao

	<p>što su na primjer /x/, /ç/ alofoni fonema /h/, laringal /h/, uvular /R/, dok su njemačkom strani hrvatski palatali /ć, č, đ, dž, nj, lj/ i alveolar /t̪/.</p> <p>Njemačke su afrikate glasovi sa spornim fonološkim statusom. Većina fonologa se slaže da se u slučaju /tʃ/ radi o suglasničkoj skupini /t/ + /ʃ/, dok im se mišljenja razilaze oko statusa /pʃ/ i /ts/. Zbog sličnosti /ts/ i /tʃ/ s hrvatskim fonemima /c/ i /č/, samo se u slučaju /pʃ/ može govoriti o potpuno stranom fonemu odnosno fonemskoj skupini.</p>
dvoglasi	<p>Tri njemačka dvoglasa /ai/, /au/, /ɔy/ izazivaju također nesuglasice kao i afrikate, jer ih neki fonolozi smatraju bifonemima tj. kombinacijom naglašanih fonema /a/, /ɔ/ i kratkih /I/ ili /y/. Budući da nemaju ekvivalente u hrvatskom glasovnom sustavu, nadomještaju ih odgovarajućim skupinama dvaju hrvatskih fonema</p>

H. Paul postulirao je osnovna načela fonološke adaptacije posuđenica, a Štebih Golub (2010: 38) ih donosi u prijevodu: „Gdje se riječ posuđuje samo na temelju slušne percepcije i na temelju nesavršenoga znanja stranog idioma, lako dolazi do znatnih izobličenja riječi koja su rezultat nesavršenosti auditivne recepcije i nedostatnosti pamćenja. Posljedica toga je da se neuobičajeni glasovni slijedovi zamjenjuju uobičajenijima te da se skraćuju. Često se tome pridružuje i pučka etimologija“.

„Proces jezičnog posuđivanja počinje transferom *modela* (model) iz jezika davaoca u jezik primalac. Model počinje svoju adaptaciju kako bi se integrirao u sustav jezika primaoca, te prolazi kroz razne stadije adaptacije i dobiva različite oblike *kompromisne replike*. Kad se adaptacija modela dovrši i on se potpuno integrira u sustav jezika primaoca, uzima oblik koji zovemo *replika*. Taj proces reguliraju dvije lingvističke operacije: *supstitucija* i *importacija*. Prema naprijed prikazanoj Haugenovoj teoriji svaki aspekt modela koji se zamjenjuje nekim ekvivalentom iz sustava jezika primaoca zove se *supstitucija*, a svaki onaj što ga je replika preuzela predstavlja *importacija* (Haugen 1956:50)“ (Filipović, 1986: 68)

Štebih-Golub (2010: 39) donosi prijevod E. Haugena koji zaključuje: „Najjednostavniji i najčešći oblik zamjene je onaj do kojega dolazi kada se domaći glas rabi da bi se imitiralo strani glas. U velikom broju slučajeva govornici uopće nisu svjesni da su izmijenili stranu riječ“.

„U dodirno jezikoslovlje E. Haugen uvodi termin *dijafon* koji definira kao fonemsku varijantu koju je moguće definirati za svaku situaciju međudijalektalnog ili međujezičnog dodira“. (Štebih-Golub, 2010: 40) Razlikujemo jednostavne i složene dijafone.

Zamjena fonoloških elemenata jezika davatelja elementima jezika primatelja različito je objašnjena. „U. Weinreich (1953: 30-34) razlikuje četiri tipa fonoloških interferencija koje rezultiraju različitim vrstama fonoloških adaptacija: 1. hipodiferencijaciju ili nedovoljno razlikovanje fonema, 2. hiperdiferencijaciju ili pretjerano razlikovanje fonema, 3. reinterpretacija opreka i 4. supstituciju fonema“. (Štebih-Golub, 2010: 40)

Rudolf Filipović zamjenu fonoloških elemenata jezika davatelja elementima jezika primatelja naziva *transfonemizacija*. „Transfonemizacija je zamjena fonoloških elemenata jezika davaoca elementima jezika primaoca, a javlja se u toku formiranja fonološkog oblika posuđenice u jeziku primaocu. Kako se elementi jezika davaoca mogu u jeziku primaocu zamjenjivati na više načina, to se i u formiranju fonološkog oblika posuđenice javljaju razne mogućnosti, a ponekad i nekoliko varijanata jedne iste posuđenice“. (Filipović, 1986: 69)

Razlikujemo tri tipa transfonemizacije: *potpunu, djelomičnu ili kompromisnu te slobodnu transfonemizaciju*.

Štebih-Golub (2010: 40-41) donosi Filipovićeve objašnjenja triju tipova transfonemizacije, a ona glase: 1. *potpuna transfonemizacija* javlja se kada se fonemi jezika davatelja zamjenjuju opisom identičnim fonemima jezika primatelja; 2. *do djelomične ili kompromisne transfonemizacije* dolazi kada se fonemi jezika davatelja zamjenjuju fonemima jezika primatelja „čiji opis samo djelomično odgovara opisu fonema modela“; 3. *o slobodnoj transfonemizaciji* može se govoriti kada fonološki inventar jezika primatelja ne sadrži čak ni djelomične artikulatorene ekvivalente fonema jezika davatelja pa se oni zamjenjuju posve slobodno.

„V. Piškorec (2005: 35) uvodi pojam *dijafonskog para* kojim označuje `uređeni par što ga čine fon modela i odgovarajući fon replike`. (...) Prema njegovoj terminologiji `pojam fona širi je od onoga u tradicionalnoj fonetici – u glasovnom smislu on može odgovarati jednome glasu, realizaciji jednoga fonema, ili pak nizu glasova, realizaciji više fonema` (Štebih-Golub, 2010: 41)“.

6. 2. Fonološka prilagodba germanizama u Krležinim *Baladama*

U nastavku se donose dijafonske parovi njemačkoga i kajkavskoga književnog jezika, ali se za ishodišni sustav uzima njemački standardni jezik.¹⁵

Samoglasnik a [a, a:] ostvaruje se kao: [o] (Draht > *drot*); [a] (Pfarre > *fara*); [a] (Backenbart > *bakenbart*); [Ø] (zaubern > *coprati*). Primjeri za samoglasnik ä [ɛ, e:] su Jäger > *jagar*, färben > *farbati*, Lärm > *larmati*.

Samoglasnik e [ɛ, e:] ostvaruje se kao: [e] (Schwefel > *žveplo*, Mesner > *mežnar* i [o] (Kandelzucker > *kandlcukor*)

„Nenaglašeno e [ə] u kajkavskome književnom jeziku transfonemizira se na različite načine“ (Štebih-Golub, 2010: 66):

1. > kajk. [i] (Lebzelter > *licitar*)
2. > kajk. [a] (Ziegel > *cigla*, Kammerdiener > *kumordinar*)
3. > kajk. [Ø] (Zuspeise > *cušpajz*, Gemeinde > *gmajna*, Gewürz > *gverc*, Oberst > *obrist*)

Samoglasnik i, ie [i, i:] ostvaruje se kao: [i] (Ziegel > *cigla*, Zins > *činž*, Kittel > *kikl(j)a*, Spalier > *špalir*, Spiegel > *špiĝl*, Diener > *diner*). Primjer za **ier [i:r]** je [Ø] (Viertel > *frtalj*).

Samoglasnik o [o, o:] ostvaruje se kao: [o] (Koch > *koh*, Most > *mošt*); [u] (Koffer > *kuferaš*, trutzen > *strucati*).

Samoglasnik u [u, u:] ostvaruje se kao: [u] (Zuspeise > *cušpajz*, Buchtel > *buhtlin*, Kupfer > *kufar*, Luke > *lukati*); [o] (Gugel-hupf > *kuglof*). Primjeri za **ü [y, y:]** su: [i] (Gewürz > *gverc*, füllen > *filati*, Krügel > *krigla*); [u] (Kuss > *kušlec*, frühstücken > *fruštukati*); [e] (Vortuch > *fertuh*, Gewürz > *gverc*).

Dvoglas au [au] ostvaruje se kao: [o] (zaubern > *coprati*, Auster > *auštriga*); [au] (Haubitze > *haubica*); [a] (Christbaum > *krizban*), **dvoglas ei [aj]** kao: [aj] (Zeiger > *cajgar*, Zuckerbäckerei > *cukerpohoraj*, Gemeinde > *gmajna*, Zapfenstreich > *capfnštrajh*); [a] (Zeiger > *cagar*, Beize > *pacati*); [oj] (Leiter > *lojtre*); [ej] (Hofmeister > *hofmejster*),

¹⁵ Usp. Štebih-Golub (2010: 64-87).

Svi navedeni primjeri imaju potvrde u *Baladama Petrice Kerempuha*.

dvoglas eu [ɔj] ostvaruje se kao: [aj] (feucht > *fajten*, Kreutzer > *krajcer*); [i] (Steuer > *štibra*), a **dvoglas äu [ɔj]** kao: [aj] (Fräulein > *frajla*).

Suglasnici se u *Baladama* ostvaruju na sljedeći način:

Suglasnik b [b] ostvaruje se kao: [b] (Leibchen > *lajbek*); [p] (zaubern > *coprati*, Beize > *pacati*, Brezel > *perec*, Bettler > *peklar*, Bürger > *purgar*); [f] (Bleiweis > *flajbas* (plajbajz)).

Njemačka afrikata pf [pf] ostvaruje se kao: [f] (Strumpf > *štrumfa*, Zapfenstreich > *capfnštrajh*); [pf] (Kupfer > *kupfer*).

Primjeri za suglasnike f , ff [f] jesu: [b] (Fackel > *baklja*); [f] (Fackel > *faklja*, Fahne > *fana*, Gift > *gift*, Graf > *grof*, Zifferblatt > *ciferblat*).

Suglasnik d [d] ostvaruje se kao [t] (Fremd > *fremt*, Grund > *grunt*, Dreifuss > *tremfus*, Schild > *šilt*, Draht > *dretva*).

Suglasnici t, tt [t] ostvaruju se kao: [t] (Zifferblatt > *ciferblat*, Futteral > *futrola*, Lunte > *lunta*).

„Skup tl > kl, klj i replikama *kikla, kijklja* (uz *kitla, kitlja*), *panklin* (uz *pantlin*), *peklar, pekljar, pekljati* (Štebih-Golub, 2010: 77)“.

Primjeri za z, tz [ts] jesu: [c] (Glanz > *glanc*, zaubern > *coprati*, Strutzen – *štruca*, Zapfenstreich > *capfnštrajh*, Zifferblatt > *ciferblat*), [č] (Zins > *činž*).

Primjer za tsch [tš] je [č] (Pantscherl > *pančati*)

Suglasnik s [z] ostvaruje se kao: [ž] (Mesner > *mežnar*); [s] (Hausmeister > *hausmajster*) i [z] (Paradiesapfel > *paradajz*). **Primjer za ss, ß [s] je** [š] (Kuss > *kušlec*).

Primjeri za st [št], [st] jesu: [št] (Kost > *košta*, Strutzen > *štruca*, Strumpf > *štrumfa*, streben > *štreber*, Zapfenstreich > *capfnštrajh*, Stand > *štant*); [st] (Hofmeister > *hofmajster*) i [z] (Christbaum > *krizban*).

Primjeri za sp [šp], [sp] jesu: [šp] (Zuspeise > *cušpajz*, Spott > *špotati*, Spalier > *špalir*, Spargel > *šparoga*).

Primjer za schw [šv] je [žv] (Schwefel > *žveplo*).

Primjeri za sch [š] jesu: [š] (Schild > *šilt*, Flasche > *flaša*, schenken > *šenkati*); [ž] (frisch > *frižak*).

Primjeri za g [g] jesu: [g] (Säge > *žaga*, Gang > *gang*), a za g [k] je: [k] (Gang > *gan(a)k*).

Primjeri za k, ck [k] jesu: [k] (Backenbart > *bakenbart*, Fackel > *baklja*).

Primjeri za ch [c] [x] jesu: [x] (Koch > *koh*, Zapfenstreich > *capfnštrajh*); [k] (fechten > *fektati se*); [j] (feucht > *fajten*).

Primjeri za l, ll [l] jesu: [l] (falsch > *falš*, Kittel > *kikla*, Kellner > *kelner*, Zeller > *celer*).

Suglasnik r [r] ostvaruje se kao [r] (Richter > *rihtar*).

Primjeri za m, mm [m] jesu: [m] (Beamter > *beamter*, Lump > *lumpati*, Maler > *malar*).

Primjeri za n, nn [n] jesu: [n] (Gemeinde > *gmajna*); [ń] (Mesner > *mežnjar*).

Primjeri za nk, ng [ŋ] jesu: [nk] (Henker > *henkar*); [nek] (Fasching > *fašinek*).

Suglasnik w [v] ostvaruje se kao: [v] (Schwefel > *žveplo*); [b] (Willkommen! > *bilikum*).

Primjer za [j] [i] je [i] (Jäger > *jagar, jager*).

Primjeri za Ø jesu: [n] (klagen > *klangovati*, spazieren > *špancerati se*, Stiege > *štenga*); [m] (Dreifuss > *tremfus*).

7. Morfološka prilagodba germanizama na primjeru Krležinih *Balada*

U ovome ćemo se poglavlju teoretski dotaknuti specifičnosti morfološke prilagodbe germanizama u hrvatskome jeziku, točnije kajkavskome narječju, a zatim će se isto oprimjeriti potvrdama iz djela.

7.1. Morfološka prilagodba posuđenica

Morfološka prilagodba, kao i fonološka, važna je za razumijevanje posuđenica iz stranog jezika. Polazimo od tvrdnje „E. Haugena (1956: 57) da jezici koji imaju paralelne strukture nemaju teškoća s integriranjem posuđenog materijala: imenice se prihvaćaju kao imenice i dobivaju fleksije i sintaktički položaj imenice, pridjevi se preuzimaju kao pridjevi itd.“¹⁶.

„Oba jezika spadaju u sklonidbene jezike u kojima glavne vrste riječi predstavljaju imenice, glagoli i pridjevi čiji se deklinirani odnosno konjugirani oblici tvore dodavanjem odgovarajućih nastavaka osnovi (Dragičević, 2005: 102)“ te dodaje još i ovo: „Osobitost deklinacije u njemačkom jeziku ogleda se u tome što promjeni oblika podliježu članovi (određeni i neodređeni), dok sama imenica u jednini ostaje nepromijenjena (osim genitiva muškog i srednjeg roda), a u množini, uz promjenu osnove kod nekih razreda imenica, dobiva jedan od pet postojećih nastavaka (Dragičević, 2005: 103)“.

U korištenoj literaturi donesene su određene smjernice morfološke prilagodbe posuđenica u hrvatskome jeziku.

R. Filipović (1986) za adaptaciju posuđenica na morfološkoj razini koristi termin *transmorfemizacija*. Autor razlikuje *osnovni oblik* (oblik riječi koji se citira samostalno) i *inicijalni oblik* (oblik leksema jezika primatelja koji je poslužio kao model) te postulira trostupanjski model transmorfemizacije, koji se sastoji od *nulte*, *kompromisne* i *potpune* transmorfemizacije.¹⁷

¹⁶ Usp. Štebih-Golub (2010: 102).

¹⁷ Usp. Štebih-Golub (2010: 88-90).

J. Ajduković (2004) proširuje *transmorfemizaciju* na *transmorfemizaciju*, *transmorfologizaciju* i *transderivaciju*.¹⁸

V. Piškorec (2005) razvija svoj način prilagodbe germanizama. Autor razlikuje *izravne* i *neizravne*. *Izravne* posuđenice dijeli na *jednostavne* (preuzete strategijom importacije) i *hibridne* posuđenice (pri čijem je preuzimanju došlo do kombinacije obiju strategija), a *neizravne* na *prototipne neizravne posuđenice* (za njih je karakteristično da je barem jedna njihova komponenta, slobodni ili vezani morfem, već neka druga replika) i *pseudoposuđenice* (tvorene su od već postojeće replike kao osnove i osamostaljenoga stranog sufiksa).¹⁹

7.2. Morfološka prilagodba germanizama u Krležinim *Baladama*

U *Baladama* smo podijelili germanizme po vrstama riječi te donosimo rezultate. U nastavku donosimo dijamorfe njemačkoga i kajkavskoga književnoga jezika²⁰.

Na početku donosimo potvrde **imenica** u *Baladama*. Imenice su najbrojnije od sviju vrsta riječi i dolaze u 80 % slučajeva.

Dijamorf²¹ **Ø** ostvaruje se kao: a) **a** (*baklja* < Fackel, *kikla* < Kittel, *hobla* < Hobel, *krigla* < Krügel); b) **ec** (*pušlec* < Büschel); c) **ič** (*erbič* < nvnjem. Erbe, bavaustr. Erb).

Dijamorf **e** ostvaruje se kao **a** (*blondina* < Blondine, *flinta* < Flinte).

Šnicljín (< Schnitzel) i *štrudljín* (< Strudel) primjeri su dijamorfa **el** koji se ostvaruje kao **ljín**, a *žveplo* (< Schwefel) dijamorfa **el** u **lo**.

Dijamorf **er** ostvaruje se kao: a) **Ø** (*cvancig* < Zwanziger), b) **ar** (*mežnar* < Messner, *rihtar* < Richter, *henkar* < Henker, *pekljar* < Bettler), c) **or** (*kandlincukor* < Kandelzucker).

Dijamorf **uch** ostvaruje se kao **un** (*fertun* < Vortuch), a **ut** kao **et** (*bermet* < Wermut).

Primjeri za *nultu transmorfemizaciju* jesu: Platz > *plac* i Fleck > *flek*. Riesling > *rizling* predstavlja *kompromisnu transmorfemizaciju*. *Potpuna transmorfemizacija* sadrži više potvrda: -er > -ar (Krämer > *kramar*), -er > -or (Meister > *majstor*), -el /l/ > -la (Reindel >

¹⁸ Usp. Štebih-Golub (2010: 91).

¹⁹ Usp. Štebih-Golub (2010: 93-94).

²⁰ Usp. Štebih-Golub (2010: 108).

²¹ Štebih-Golub (2010: 89) pod pojmom dijamorfni par ili dijamorf podrazumijeva uređeni par što ga čine slobodni ili vezani morf replike.

rajngla), -er > -ra (Leiter > *lojtra*), -e > -a (Spange > *španga*), -en- /n/ > -a (Rahmen > *rama*).²²

Imenicama određujemo rod, broj i padež. Hrvatski i njemački jezik imaju po 3 roda i 2 broja, ali se razlikuju u broju padeža, tako hrvatski broji 7, a njemački 4 padeža.

Prilikom preuzimanja imenica iz jednog jezika u drugi moguća je i promjena roda, odnosno broja. Primjerice imenica *kikla* (< Kittel) je u njemačkom jeziku muškoga roda, ali je replika ženskoga roda. *Frajla* (< Fräulein) i *krigla* (< Krügel) su u njemačkom jeziku imenice srednjega roda, dok preuzimanjem u hrvatski jezik postaju imenice ženskoga roda.

U *Baladama* pronalazimo i primjere *pluralia tantum*. Modeli germanizama *galge* (< Galgen) i *lojtre* (< Leiter) su „oblici sa završnim e koje se pri posuđivanju u kajkavski precipiralo kao množinski nastavak“. (Štebih-Golub, 2010: 128)

Kao sljedeću ćemo vrstu spomenuti **glagole**. Glagoli su zastupljeni s 10 % potvrda u *Baladama*.

Primjeri iz *Balada* jesu: *coprati* (< zaubern), *damfati se* (< dampfen), *fektati se* (< fechten), *špancirati se* (< spazieren) te *doražjati* (< reisen).

Kao treća vrsta riječi po zastupljenosti (7 %) **jesu pridjevi**, a ima sljedeće potvrde: *nor* (< Narr), *falš* (< falsch), *reš* (< resch).

Od ostalih vrsta riječi pronašli smo potvrde ovih germanizama: **prilozi** (*frišundksund* < frisch und gesund); **uzvici** (*haptak* < habt Acht, *kistijant* (< küss die Hand), *pitšen* (< bitte schön).

²² Usp. Dragičević (2005: 104-105)

8. Germanizmi u *Baladama Petrice Kerempuha*

U ovome poglavlju dat ćemo pregled pojavnosti germanizama u *Baladama*. Zatim ćemo ih podijeliti po semantičkim poljima i na kraju ustanoviti zastupljenost germanizama u Klaićevom, Anićevoj i Šonjinom rječniku.

8.1. Potvrda germanizama u *Baladama Petrice Kerempuha*

Pjesme u Krležinim *Baladama* broje tristotinjak germanizama²³. Najviše se germanizama, otprilike njih 50 %, pojavljuje jedanput, drugu skupinu čine germanizmi, otprilike njih 25 %, koji se pojavljuju dvaput, dok treću skupinu čine oni germanizmi koji se pojavljuju triput, a njih je oko 10 %. Ostali germanizmi imaju više potvrda, ali gledano kvantitativno, manje ih je. Primjerice, više od 10 potvrda imaju sljedeći germanizmi²⁴: *trumbenta* (16), *norc* (17), *žveplo / žveplen* (19), *galge* (21), a *grof* (28).

8.2. Podjela germanizama po semantičkim poljima

Germanizmi su u hrvatskome jeziku jedna od brojnijih posuđenica. Tome su pridonijeli događaji u prošlosti naše države, ali i odlaskom Hrvata na rad u inozemstvo.

„L. Sočanac (2004: 217) utvrdila je da su razlike između *kulturnog* i *intimnog* posuđivanja najuočljivije upravo na polju značenja. *Kulturnim* se posuđivanjem popunjavaju leksičke praznine u jeziku i preuzimaju riječi koje izražavaju nove pojmove vezane uz kulturu jezika davatelja. Tijekom *intimnog* posuđivanja, koje se odvija u dvojezičnoj zajednici, preuzimaju se i riječi za koje postoje ekvivalenti u jeziku primatelju“ (Štebih-Golub, 2010: 178)

Balade Petrice Kerempuha, kako smo u prvom dijelu ovoga poglavlja ustanovili, obiluju germanizmima. Razlikujemo germanizme iz različitih područja života. U nastavku slijedi podjela germanizama iz *Balada* po semantičkim poljima²⁵:

²³ Dodatak sadrži popis germanizama u Krležinim *Baladama*.

²⁴ Navedeni su samo određeni primjeri.

²⁵ Usp. Štebih-Golub (2010: 178-179)

8.2.1. Administracija, pravo, državna uprava

Ovo semantičko polje broji nekoliko germanizama, primjerice *beamter* (< Beamter), *erbič* (< Erbe), *gmajna* (< Gemeinde), *grof / grofovski* (< Graf), *grunt* (< Grund), *kancelar* (< Kanzler prema lat. cancellarius), *hof* (< Hof), *hofmejster* (< Hofmeister), *marov* (< Meierhof), *oberšpan* (< njem. ober + mađ. ispan), *purgar(ija)* (< Bürger), *diner* (< Diener), *kumordinar* (< Kammerdiener), *plac* (< Platz).

Germanizam vezan uz državu je *fana* (< Fahne).

8.2.2. Biljni i životinjski svijet

Balade su bogate biljnim i životinjskim vrstama.

Tako pronalazimo sljedeće potvrde životinja: *auštriga* (< Auster), *gatalinec štok* (< Storch), *krap* (< Karpfen), *puđlin* (< Pudel). Kada govorimo o životinjama, spomenimo i potvrdu germanizma *kirasjer*, odnosno *kiraserski* (< franc. i engl. cuirassier, njem. Kürassier, od fran. cuirasse, oklop) u značenju oklopnika na konju.

U djelu imamo potvrde povrća, primjerice *paradajz* (< Paradiesapfel) i *špar(o)ga* (< Spargel), odnosno začina (*celer* < Zeller i *lorber* < Lorbeer) i voća (*mušanka* < Moenchs` Apfel).

Cvijeće poput *fergismajniht* (< Vergissmeinnicht) i *holer* (< Holunder) zastupljeni su u *Baladama*. Cvijeće sadimo u *gartlicu* (< Garten), a beremo ga u *pušlec* (< Büschel).

Spomenimo ovdje i osobu koja se brine o životinjama i biljkama koje se nalaze na nekom području, a naziva se *pawer* (< Bauer), seljak te pridjev *nafutran* (< Futter).

8.2.3. Crkva i religija

U ovome semantičkom polju započinjemo s osobama vezanima uz crkvu, odnosno religiju. Arhiđakona pronalazimo u germanizmu *jašprišt* (< mađ. esperest, njem. Erzpriester), crkvenjaka u *mešter* (< lat. magister, njem. Meister, mađ. mester), a višeg sveca u *obersent* (< njem. ober + mađ. szent). Uz crkvu vežemo i *kelih* (< grč. kalyks, lat. calix, mlet. Calese, njem. Kelch) u značenju kaleža te *farni* (< Pfarre) u značenju župni.

8.2.4. Hrana i piće

Zasigurno jedno od najistaknutijih semantičkih polja je upravo ovo, vezano uz hranu, piće i radnje vezane uz njega.

Ponuda pića u *Baladama* je raznolika, a odlikuje ju nekoliko vrsta vina (*bermet* < Wermut, *rizling* < Riesling), nekoliko vrsta rakija (*gverc* < Gewürz, *krampampula* < Krambambuli), zatim još *špricer* (< Spritze), *mošt* (< Most) i *teh* (< Tee). *Teh* inače znači čaj, ali u *Baladama* dolazi u kontekstu te znači mokraća. Ovdje možemo govoriti i o osobama koje proizvode pića, primjerice *gvercijanjka* (< Gewürz), o posudama u kojima se piće čuva (*lajt* < Leite) te o proizvodima potrebnim za dovod pića iz bačve (*šef* < schöpfen).

Iz područja hrane pronalazimo nazive jela (*cušpajz* < Zuspeise, *fedrih* < fedrig, gibak, *hajdina* < Heidekorn, *ričet* < Rütcher, Ritscher, mađ. ricset, *šnicljin* < Schnitzel), naziv za sir (*kvarglin* < Quargel) i slaninu (*špek* < Speck) te naziv za brašno *hmelnat / mela* (< Mehl) i tjestenine (*nudlin* < Nudel).

Nabrojimo i nekoliko proizvoda iz pekare koji su *friški* (< frisch): *buhmlin* < Buchtel, *perec* < njem. Brezel, mađ. perecz, *štruca* (< Strutzen) u značenju udugačko umiješanog kruha. Sada imamo proizvode iz pekare te možemo *fruštukati* (< frühstücken).

Iz područja slastica potvrde u *Baladama* su sljedeće: *cukorpohoraj* (< Zuckerbäckerei), *kandlincukor* (< Kandelzucker), *koh* (< Koch) inače označava osobu, kuhara, a ovdje dolazi u značenju nabujka, *kuglof* (< Gugel-hupf), *štrudljin / štrukle* (< Strudel). U područje slastica ubrajamo i *licitara*, odnosno pridjev *licitarski* (< Lebzelter) te pojmove *fila* (< Fülle) i *sfilan* (< füllen).

Sljedeći pojmovi vezani su uz pripremu hrane i pića: *damfati se* (< Dampf, para; dämpfen, pariti se), *dunst* (< Dunst), *pacati se* (< Beize), *tenfati* (< dämpfen), *zupati zupu* (< Suppe).

Još nekoliko germanizama koje možemo pribrojiti ovom semantičkom polju su: *košta* (< Kost), *oberkoh* (< Oberkoch), *reš* (< resch / rösch), *žmah* (< Geschmack).

8.2.5. Kuća i stanovanje

Germanizmi koje predstavljaju osobe, a pripadaju ovom semantičkom polju jesu: *hausher* (< Haus, kuća + Herr, gospodar), *mešter* (< lat. magister, njem. Meister, mađ. mester) i *vešerica* (< Wäscherin).

Jedna od prostorija u kući naziva se *ganjak* (< Gang). Pojmovi vezani uz kuću su sljedeći: *cegla / cigla* (< Ziegelstein), *šindrova planka* (< Schiendel), *štenga* (< Stiege), *tram* (< Tram). Za gradnju kuće služi nam *mort* (< Mörtel), a za uljepšavanje kuće *farba* (< Farbe). U kući imamo *špigl* (< Spiegel), na zidovima slike u okviru (*rama* < Rahmen) te *tepih* (< Teppich) na podu. Ovdje pripadaju i germanizmi *lampa / lampaš* (< Lampe).

Predmet koji imamo u kući, a koristimo ga kada imamo gosta, naziva se *bilikum* (< Willkommen!). Sat ima *cagar* (< Zeiger) odnosno *ciferblat* (< Ziffer, brojka + Blatt, list). Uz vrijeme vežemo i pojam *fertal* (< Viertel) koji označava četvrt sata, te *furt(inavek)* (< fort). Tu pribrajamo i germanizam *futerol* (Futteral).

Kuhinjski pribor sastoji se od sljedećih germanizama: *doza* (< Dose), *flaša* (< Flasche), *krigla* (< Krügel), *peharček* (< Becher), *pratfan* (< Bratpfanne), *rajngla* (< Reindl), *rigla* (< Riegel), *rol* (< Rohr), *topferl* (< Topf). Ovdje možemo pribrojiti i germanizam *fertuh* (< Vortuch) te staru mjeru za tekućinu (*holba* < Halbe).

Germanizmi koje pronalazimo izvan kuće, jesu *fakla* (< Fackel) i *štrik* (< Strick). Germanizme *drot* (< Draht), *lojtra* (< Leiter), *kanta* (< Kanne), *korpa* (< Korb), *žaklina* (< Sack), *žnora* (< njem. Schnur, mađ. zsinor) koristimo i unutar i izvan kuće.

8.2.6. Novčarstvo

U ovo semantičko polje ubrajamo različite naziva novca (*groš* < Groschen, *guldiner* < Gulden od Gold, *krajcar* < Kreuzer od Kreutz, križ, *kruna* < lat. corona, njem. Krone, *penezi* < mađ. penz, njem. Pfennig, *taler* < njem. Taler od Joachimsthaler te *cvancig* < zwanzig).

Uz nazive novca imamo i različite nazive poreza / daća (*činž* < Zins, *maltarina* < Maut, *pjacovina* < njem. Platz, tal. piazza, *štibra* < porez, daća).

8.2.7. Običaji i narodna vjerovanja

U običaje ubrajamo sljedeće germanizme: *fašnik* (< Fasching), *krizbam* (< Christbaum), a u narodna vjerovanja: *copernica* (< Zauberin), *copernik* (< Zauberer), *copernja(če)k* (< Zauberer), *coprarija* (< Zauber), *precoprati* i *zacoprati* te *scopran* i *zacopran* (< zaubern). Ovom semantičkom polju pribrajamo i germanizam *klangovati* (< klagen).

8.2.8. Obrt

Ovdje možemo ubrojiti sljedeće germanizme: *hoblati* (< hobeln), *krama(r)* (< Kram), *malar* (< Maler) te pripadajući glagol *malati* (< malen), *šnicar* (< Schnitzer), *zešnican* (< schnitzen) te *šostar* (< Schuster).

8.2.9. Odjeća, obuća, nakit, moda

Germanizmi među odjevnim predmetima jesu *kikla* (< Kittel), *lajbec* (< Leibchen), *štrumfa* (< Strumpf). Materijali koji se koriste pri šivanju odjeće su *knof* (< Knopf) i *špula* (< Spule) te šivanju obuće je *dretva* (< Draht), a kao ukras služi *pantljika* (< Band, Bandel, preko austrijskog Pantel). Sljedeće vrste tkanine / materijala su navedene u *Baladama*: *parhetni* (< Barchent), *sajdani* (< Seide), *samet* (Samt). Zavjesu od čipke zamjenjuje germanizam *špicfiranga* (< Spitzenvorhang).

Od obuće u *Baladama* se nalazi germanizam *štifletin* (< Stiefel), koji se uljepšava *viksom* (viks < Wichse).

Ovdje pripadaju i germanizmi *fajten* (< feucht) i *flekav* (< Flecke).

8.2.10. Vojska

U nastavku donosimo germanizme vezane uz vojsku, a potvrđeni su u *Baladama Petrice Kerempuha*. To su: *capfenštrajh* (< Zapfenstreich), *čaka* (< Tschako), *festung* (< Festung), *frišuntksunt* (< frisch + gesund), *galge* (< Galgen), *galženjak* (< Galgen), *habtak* (< habt acht!), *hatman* (< Hauptmann), *helam* (< Helm), *henkar* (< Henker), *jagar* (< Jäger),

kavaleriregimenta (< Kavallerieregiment), *lageraš* (< Lager), *lageraška* (< Lager), *lonckneht* (< Land, zemlja + Kneht, sluga), *merkavac* (< merken), *obertabornjik* (< njem. ober + mađ. tabornok), *obrist* (< Oberst), *pranger* (< Pranger), *punta* (< Bund), *puntar* (Bund), *puntati se* (Bund), *pur(i)flam* (< Pulverflamme), *rešt* (< Arrest), *sfrišuntksuntati* (< frisch + gesund), *šilt* (< Schild), *španga* (< Spange), *štuka* (< Stück), *tremfus* (< Dreifuss), *vahtar* (< Wächter), *verbuvanka* (< werben), *vohtmejster* (< Wachtmeister), *zverbuvan* (< werben), *fehtar* (< fechten), *fehtati* (< fechten), *fehtačina* (< fechten)²⁶, *fremt* (< Fremde), *špica* (< Spietze)

Nazivi za oružje su sljedeći: *devaginati degni* (< lat. vagina, korice i njem. Degen, mač), *flinta* (< Flinte), *haubica* (< češ. houfnice, njem. Haubitze), *helebarda* (< Hellebarde), *kanonir* (< franc. canon, njem. Kanonier), *kufernjača* (< Kupfer), *lunta* (< Lunte), *pancer* (< Panzer), *pika* (< Picke), *regetlin* (< Rakete), *rinčica* < Ring (*iglene rinčice*), *šica* (< Schütze), *šoca* (< Schatz), *štuca* (< Stutz), *pulfer* (< Pulver).

Čin u vojsci je *stražmeštar* (< hrv. straža + meštar od njem. Meister). Spomenimo još i germanizam *špalir* (< Spalier).

8.2.11. Nazivi mjesta, kulturnih znamenitosti i stanovnika

U *Baladama* se pojavljuju ova dva naziva mjesta: *Dobova* (< Dobova, selo u Sloveniji, u blizini Krškog); *Majland* (< Mailand, Milano) i jedne kulturne znamenitosti, baroknog dvorca *Šenprun* (< Schönbrunn).

Također nailazimo i na germanizme *Gurkfelder* (< Gurkfeld, Krško) koji označava slovenskog seljaka iz okolice Krškog te *Pemec* (< Böhmen) u podrugljivom značenju stanovnika Češke, Čeha.

8.2.12. Glazba

U ovome semantičkom polju spomenut ćemo germanizme koji se odnose na glazbene instrumente, osobe koje ih upotrebljavaju te na sviranje istih.

²⁶ Germanizam *fehtar* može označavati prosjaka i mačevalaca, germanizam *fehtati* možemo protumačiti glagolima prosjaciti i mačevati se, a germanizam *fehtačinu* kao prosjachenje i mačevanje.

Glazbeni instrumenti potvrđeni u *Baladama* jesu: *brunda* (< lat. crembalum, njem. Brummeisen), *leut* (< tal. leuto, lituo, njem. Laute), *trumbenta* (< njem. trompeten, trubiti; Trompote, truba). Svirač bubnjeva naziva se *herpaukar* (< Heerpauke), a *žveglati* (< Schwegel) označava sviranje u frulu.

8.2.13. Javni život

Ovo semantičko polje sadrži veliki broj germanizama. To su *bertija* / *birtija* (< Wirtshaus), dok se osoba koja posjećuje gostionicu naziva *birtaš* (< Wirtshaus). U gostionici je zaposlen *kelner* (< Kellner), a gosti mogu biti *gigerl* (< Gigerl) i *gavaler* / *kavaler* (< fran. cavalier, njem. Kavalier). Gost se može izražavati na sljedeći način: *kistijant* (< njem. küssen, ljubiti + die Hand, ruku), *kušlec* (< Kuss), *pitšen* (< bitte schön). Ovdje ubrajamo i sljedeće germanizme: *tanec* (< Tanz), *fortencer* (< Vortänzer), *kupleraj* (< Kuppler, svodnik), *pančati se* (Pantscherl).

Pojmovi koji se odnose na zabavu i galamu: *kraval* (< Krawall), *larmati* (< Lärm), lumpačina (< Lump), *lumpati* (< Lump, odrpanac, pijanac).

Germanizam vezan uz putovanje je *dorajžati* (< reisen).

U hrvatskome jeziku, odnosno kajkavskome narječju koristimo germanizam *figa* (< Feige), koji u prijevodu znači smokva, ali riječ figa označuje i poseban položaj prstiju šake, a znači odricanje, ruganje, odbijanje, odnosno: ništa. Germanizam *peklar* (< Bettler) i *peklati* (< betteln) također su dio kajkavskoga narječja.

Kartaška igra je *šnapslin* (< Schnaps, rakija; igra uz rakiju).

Germanizmi koji opisuju izgled osoba, osobine te radnje koje obavljaju, odnosno koje su na njima obavljene: *bakenbart* (< Backe, obraz + Bart, brada), *blondina* (< fran-njem. blond, tal. biondo, plav), *falšiv* (< falsch), *frajla* (< Fräulein), *gnada* (< Gnade), *hračkolizec* (< Speichellecker), *kuferaš* (< Koffer, kovčeg), *norc* (< Narr), *norchauz* (< Narrenhaus), *pajnkert* (< Bankert), *puba* (< Bube), *strucan* (< trutzen), *strucati* (< trutzen), *špajsen* (< Spass), *špiglati* (< Spiegel), *špancer* (< Spazier), *špancerati se* (< spazieren), *štreber* (< streben, nastojati), *trucati* (< trotzen), *(spre)šenkati* (< schenken), *špot* (< Spott).

8.2.14. Medicina

U semantičko polje *medicina* ubrajamo ovo: *drek* (< Dreck), *frajsni* (< Fraisen), *gift* (< Gift), *gihtičan* (< Gicht), *grintav(ec)* (< Grind, krasta), *kehlav* (< Kehle), *pukla* (< Buckel), *puklav(ka)* (< Buckel).

Još neki germanizmi iz *Balada*: *cink(ov)* (< Zink), *giltati* (< gelten), *glanc* (< Glanz), *ku(p)fer* (< Kupfer), *kuferni* (< Kupfer), *lukati* (Luke, okance, Lücke, rupa), *(za)merkati* (< merken), *paradiz* (< Paradies), *plajbajz* (< Bleiweis, olovno bjelilo, Bleistift, olovka), *pleh(nati)* (< Blech), *plundraš* (< plündern), *rund* (< rund), *spreštiklati* (< stückeln), *šintar(ski)* (< Schinder), *(pre)šmuglati se* (< schmuggeln), *šnefov drek* (< Schnepfendreck), *(po)šnofati* (< schnupfen), *štant* (< Stand), *truga* (< Truhe, sanduk), *turen* (< Turm), *vandrokaš* (< Wächter), *zapopati* (< Papp, ljepilo od brašna i vode, škrobno ljepilo), *zežnoran* (< Schnur, preko mađ. zsinor), *zic* (< Sitz), *zriflati* (< Riefe, brazda, žljebić), *žagati* (< sägen), *žveplo / žveplen* (< Schwefel).

8.3. Potvrda germanizama u rječnicima

U svrhu potvrda germanizama u rječnicima korišteni su *Rječnik stranih riječi* Bratoljuba Klaića, *Rječnik hrvatskoga jezika* Vladimira Anića i *Rječnik hrvatskoga jezika*, gl. urednika Jure Šonje.

Od tristotinjak germanizama, kako smo spomenuli u prvom djelu ovoga poglavlja, njih 92 imaju potvrde u svim trima rječnicima, dok 72 nemaju potvrdu niti u jednom rječniku.

Klaićev rječnik sadrži natuknicu za ukupno njih 227 (otprilike 76 %), Šonjin rječnik broji njih 121 (otprilike 41 %), a Anićeve sadrži najmanje potvrda germanizama iz *Balada*, samo 116 (otprilike 39 %).

9. Zaključak

Ovaj rad bavi se germanizmima u *Baladama Petrice Kerempuha* Miroslava Krleže. Pjesme u *Baladama* sadrže tristotinjak (298) germanizama. Najviše je onih germanizama koji se pojavljuju jedanput, a najmanje onih koji se pojavljuju više od 20 puta (*galge, grof*).

Fonološki sustavi hrvatskoga i njemačkoga jezika razlikuju se. Tome uvelike pridonosi prihvaćanje fonoloških rješenja njemačkoga jezika koji su preuzimani tijekom dužeg razdoblja.

Morfološkom prilagodbom došao sam do podatka da su imenice, pridjevi i glagoli tri najzastupljenije vrste riječi, a uz njih imamo još i priloge te uzvike. Specifičnost morfološke prilagodbe germanizama u hrvatskome jeziku jest promjena roda imenice koja se događa u preuzimanju imenice.

Germanizme u djelu podijelio sam na sljedeća značenjska polja: 1) administracija, pravo, državna uprava; 2) biljni i životinjski svijet; 3) crkva i religija; 4) hrana i piće; 5) kuća i stanovanje; 6) običaji i narodna vjeronanja; 7) novčarstvo; 8) obrt; 9) odjeća, obuća, nakit, moda; 10) vojska; 11) nazivi mjesta, kulturnih znamenitosti i stanovnika; 12) glazba; 13) javni život; 14) medicina.

Uzrok brojnosti germanizama u kajkavskome narječju doseljenici su s njemačkoga govornoga područja koji naseljavaju sjeverozapadna područja Hrvatske, dodjeljivanje posjeda njemačkom i austrijskom plemstvu te odlazak Hrvata na rad u Njemačku. Njemački jezik bio je jezik obrazovanih ljudi. Oni koji su željeli nastaviti obrazovanje trebali su poznavati njemački jezik. Danas u standardnom jeziku ima malo germanizama, a u dijalektima su oni još uvijek prisutni, osobito u sjevernim hrvatskim područjima.

10. Popis literature:

1. Anić, Vladimir, 1998. *Rječnik hrvatskoga jezika*, Novi liber, Zagreb.
2. Babić, Stjepan. 1990. *Hrvatska jezikoslovna čitanka*, Globus, Zagreb.
3. Dragičević, Dragica, *Hrvatski u dodiru s njemačkim jezikom*, u: Sočanac, Lelija (ur.), *Hrvatski jezik u dodiru s europskim jezicima: prilagodba posuđenica*, Nakladni zavod Globus, Zagreb.
4. Filipović, Rudolf. 1986. *Teorija jezika u kontaktu: uvod u lingvistiku jezičnih dodira*, Školska knjiga, Zagreb.
5. Frangeš, Ivo. 1987. *Povijest hrvatske književnosti*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb.
6. Ježić, Slavko. 1993. *Hrvatska književnost : od početka do danas : 1100 - 1941.*, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb.
7. Klaić, Bratoljub. 2007. *Rječnik stranih riječi: tuđice i posuđenice*, Školska knjiga, Zagreb.
8. Krleža, Miroslav. 2013. *Balade Petrice Kerempuha*, Novi Liber, Zagreb.
9. Kuzmanović, Mladen. 1972. *Rječnik i komentar, Balada Petrice Kerempuha Miroslava Krleže*, Liber, Zagreb.
10. Kuzmanović, Mladen. 1985. *Kerempuhovo ishodište*, Izdavački centar Rijeka, Rijeka.
11. Novak, Slobodan Prosperov. 2003. *Povijest hrvatske književnosti : od Bašćanske ploče do danas*, Golden marketing, Zagreb.
12. Puškar, Krunoslav. 2010. *Tragom njemačko-mađarsko-hrvatskih jezičnih dodira: problematika jezika posrednika*, u: Cris: časopis Povijesnog društva Križevci, god. XII, br. 1.
13. Simeon, Rikard. 1969. *Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva*, Matica hrvatska, Zagreb.
14. Skok, Joža, *Pogovor*, u: Krleža, Miroslav. 2013. *Balade Petrice Kerempuha*, Novi Liber, Zagreb.
15. Šicel, Miroslav. 1966. *Pregled novije hrvatske književnosti*, Matica hrvatska, Zagreb.
16. Šicel, Miroslav. 1982. *Hrvatska književnost*, Školska knjiga, Zagreb.
17. Šonje, Jure i dr. 2000. *Rječnik hrvatskoga jezika*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža – Školska knjiga, Zagreb.

18. Štebih-Golub, Barbara. 2010. *Germanizmi u kajkavskome književnom jeziku*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb.
19. Turk, Marija. 2005. *Germanizmi u sjevernočakavskom arealu*, Fluminensia, 2, Rijeka.
20. Vončina, Josip. 1991. *Korijeni Krležina Kerempuha*, Naprijed, Zagreb.
21. Žmegač, Viktor. 1986. *Krležini evropski obzori: djelo u komparativnom kontekstu*, Znanje, Zagreb.

11. Prilog: Popis germanizama²⁷ iz *Balada Petrice Kerempuha* uz pripadajuća značenja

A germanizam (njem.)	Objašnjenje na hrvatskom jeziku
1. auštriga (Auster)	1. oštriga, kamenica, <i>Ostrea edulis</i>

B germanizam (njem.)	Objašnjenje na hrvatskom jeziku
1. bakenbart (Backe, obraz + Bart, brada)	1. zalisci, francijozefska brada puštena samo po licu dok je podbradak izbrijan
2. beamter (Beamte)	2. činovnik (beamterski, činovnički)
3. bernet (Wermut)	3. vermut, vrsta alkoholnog pića
4. bertija / birtija (Wirtshaus)	4. gostionica, krčma
5. bilikum (Willkommen!)	5. pehar, tri spojena vrčića ili velika čaša – daje se, puna vina, gostu za dobrodošlicu
6. birtaš (Wirtshaus)	6. gostioničar, krčmar
7. blondina (fran-njem: blond; tal: biondo, plav)	7. plavokosa žena, plavuša
8. brunda (lat: crembalum, njem: Brummeisen)	8. drombulja, narodno glazbalo izrađeno od željezna okvira u koji je pričvršćena opruga. Okvir se drži zubima, a opruga se trza prstom.
9. buhtlin (Buchtel)	9. vrsta kolača

C germanizam (njem.)	Objašnjenje na hrvatskom jeziku
1. cagar (Zeiger)	1. kazaljka na satu
2. capfenštrajh (Zapfenstreich)	2. povečerje; u Zagrebu nekad i vojnička bakljada uoči monarhova rođendana
3. cegla (Ziegel)	3. cigla, opeka
4. celer (Zeller)	4. vrsta povrća, začim
5. ciferblat (Ziffer, brojka + Blatt, list)	5. brojčanik na satu, kazalo

²⁷ Usp. Kuzmanović, Mladen (1972). *Rječnik i komentar Balada Petrice Kerempuha Miroslava Krleže*, Liber, Zagreb.

6. cink(ov) (Zink)	6. vrsta kovine
7. copernica / copernik (Zauberin / Zauberer)	7. vještica / čarobnjak, vještac
8. copernja(če)k (dem.)	8. čarobnjak, vještac (v.copernjak)
9. coprarija (Zauber)	9. čarolija
10. cukorpohoraj (Zuckerbäckerei)	10. poslastice
11. cušpajz (Zuspeise)	11. varivo
12. cvancig (Zwanziger)	12. dvadesetica, stari novac od dvadeset krajcara

Č germanizam (njem.)	Objašnjenje na hrvatskom jeziku
1. čaka (Tschako)	1. austrougarska svečana vojnička kapa – husarska ili artiljerijska
2. činž (Zins)	2. vrsta daće, poreza, najamnskog novca

D germanizam (njem.)	Objašnjenje na hrvatskom jeziku
1. damfati se (Dampf, para; dampfen, pariti se)	1. pariti se, pušiti se
2. devaginati degni (lat: vagina, korice i njem: Degen, mač)	2. goli, iskoričeni, iz korica izvučeni mačevi, sablje
3. diner (Diener)	3. sluga
4. Dobova (Dobova)	4. selo u Sloveniji, u blizini Krškog
5. dorajžati (reisen)	5. putovati
6. doza (Dose)	6. kutija za cigarete, duhan, burmutica
7. drek (Dreck)	7. izmetine, fekalije
8. dretva (Draht)	8. tanak, no vrlo čvrst konac koji upotrebljavaju obučari za šivanje obuće
9. drot (Draht)	9. žica
10. dunst (Dunst)	10. para, pojam (nemati dunsta, nemati pojma)

E germanizam (njem.)	Objašnjenje na hrvatskom jeziku
1. erbič (Erbe)	1. pravni nasljednik (njem: erben, naslijediti, baštiniti; Erbe: nasljedstvo, baština)

F germanizam (njem.)	Objašnjenje na hrvatskom jeziku
1. fajten (feucht)	1. vlažan
2. fakla (Fackel)	2. baklja
3. falšiv / falšno (falsch)	3. lažan, kriv, neiskren
4. fana (Fahne)	4. zastava
5. farba (Farbe)	5. boja
6. farni (Pfarre)	6. župni
7. fašnik (Fasching)	7. poklade, karneval
8. fedrih (fedrig, gibak)	8. vratina, dio životinjskog mesa iza glave
9. fehtar (fechten)	9. prosjak, mačevalac
10. fehtati (fechten)	10. prosjačiti, mačevati se
11. fehtačina (fechten)	11. prosjačenje, mačevanje
12. fergismajniht (Vergissmeinnicht)	12. potočnica (Mvosotis alpestris)
13. fertal (Viertel)	13. četvrt(ina)
14. fertuh, fertun (Vortuch)	14. pregača
15. festung (Festung)	15. tvrđava, utvrđenje
16. figa (Feige)	16. smokva; riječ figa označuje i poseban položaj prstiju šake (palac između stisnutih srednjaka i kažiprsta), a znači odricanje, ruganje, odbijanje, odnosno: ništa
17. fila (Fülle)	17. nadjev
18. flaša (Flasche)	18. boca
19. flek(av) (Flecke)	19. mrlja, prljav
20. flinta (Flinte)	20. puška kremenjača
21. fortencer (Vortänzer)	21. prvi plesač
22. frajla (Fräulein)	22. gospođica (stara frajla, usidjelica)
23. frajsni (Fraisen)	23. grčevi
24. fremt (Fremde)	24. tuđina

25. friški (frisch)	25. svjež
26. fruštukati (frühstücken)	26. doručkovati
27. frišuntksunt (frisch + gesund)	27. batine, tučnjava; takvim se pozdravom znanci simbolično bičuju korbačima na Herodeševo)
28. furt(inavek), fort (fort)	28. uvijek, neprestano, stalno
29. futerol (Futtermal)	29. kutija, korica, navlaka

G germanizam (njem.)	Objašnjenje na hrvatskom jeziku
1. galge (Galgen)	1. vješala
2. galženjak (Galgen)	2. obješenik
3. ganjak (Gang)	3. hodnik
4. gartlic (Garten)	4. vrt
5. gatalinec štrok (Storch)	5. roda, ptica koja se hrani gatalinkama
6. gavaler / kavaler (fran: cavalier, njem: Kavalier)	6. kavalir
7. gift (Gift)	7. otrov
8. gigerl (Gigerl)	8. kicoš
9. gihtičan (Gicht)	9. koji boluje od gihta (giht, ulози, podagra)
10. giltati (gelten)	10. valjati, važiti, vrijediti
11. glanc (Glanz)	11. sjaj
12. gmajna (Gemeinde)	12. katastralna čestica zemljišne ili općinske zajednice
13. gnada (Gnade)	13. milost, samilost, žaljenje
14. grintav(ec) (Grind, krasta)	14. kržljavac, čovjek neugledan i slab
15. grof (Graf)	15. grof, pripadnik najvišeg plemstva, veliki feudalni zemljoposjednik
16. grofovski (Graf)	16. v. grof
17. groš (Groschen)	17. vrsta sitnog novca

18. grunt (Grund)	18. imanje, posjed, zemlja, zemljište
19. guldin(er) (Gulden od Gold)	19. vrsta zlatnog ili srebrnog novca
20. Gurkfelder (Gurkfeld, Krško)	20. slovenski seljak iz okolice Krškog
21. gverc (Gewürz)	21. medovina prekuhana s mirodijama
22. gvercijanjka (Gewürz)	22. žena koja se bavi pripravljanjem i prodajom medenih kolača, igračaka od tijesta i pravljenjem <i>gverca</i> , <i>gvirca</i> , medovine prekuhane s mirodijama

H germanizam (njem.)	Objašnjenje na hrvatskom jeziku
1. habtak (habt acht!)	1. mirno, pozor
2. hajdina, heljda (Heidekorn)	2. heljda, vrsta žitarice
3. hatman (njem: Hauptmann, češ-polj: hetman)	3. kapetan
4. haubica (češ: houfnice, njem:Haubitze)	4. artiljerijsko oruđe s ubacnom putanjom projektila
5. hausher (Haus, kuća + Herr, gospodar)	5. kućevlasnik, kućegazda
6. helam (Helm)	6. kaciga
7. helebarda (Hellebarde)	7. koplje koje na vrhu, ispod metalnog šiljka, ima s jedne strane sjekiru, a s druge strane zubati trorog ili kuku
8. henkar (Henker)	8. krvnik
9. herpaukar (Heerpauke)	9. bubnjar
10. hmelnat / mela (Mehl)	10. brašno /brašnast
11. hoblati (hobeln)	11. blanjati, strugati
12. hof (Hof)	12. dvor
13. hofmejster	13. upravitelj dvora

(Hofmeister)	
14. holba (Halbe)	14. stara mjera za tekućinu, oko četvrt litre
15. holer (Holunder)	15. jorgovan
16. hračkolizec (Speichellecker)	16. ulizica – doslovno: lizač ispljuvaka

J germanizam (njem.)	Objašnjenje na hrvatskom jeziku
1. jagar (Jäger, lovac)	1. karijer, karijerist
2. jašprišt (mađ: esperest, njem: Erzpriester)	2. arhidakon, protopop

K germanizam (njem.)	Objašnjenje na hrvatskom jeziku
1. kancelar (njem: Kanzler prema lat: cancellarius)	1. srednjovjekovni dostojanstvenik, redigirao i pečatio državne spise, čuvar državnog pečata
2. kandlincukor (Kandelzucker)	2. šećer u obliku prozirnih kristala, sa Kandije na Kreti
3. kanonir (fran: canon, njem: Kanonier)	3. topnik, artiljerac
4. kanta (Kanne)	4. limena posuda za tekućinu s ručicom za nošenje
5. kavaleriregumenta (Kavallerieregiment)	5. konjanički puk
6. kehlav (Kehle)	6. gušav
7. kelih (grč: kalyks, lat: calix, mletački: calese, njem: Kelch)	7. kalež – čaša s drškom i podnožjem, upotrebljava se u kršćanskom bogoslužju
8. kelner (Kellner)	8. konobar
9. kikla (Kittel)	9. suknja
10. kiraserski / kirasjer (franc i engl: cuirassier, njem: kirasjer)	10. oklopnik na konju

Kürassier, od fran: cuirasse, oklop)	
11. kistijant (njem: küssen, ljubiti + die Hand, ruku)	11. ljubim ruku
12. klangovati (klagen)	12. naricati
13. knof (Knopf)	13. dugme, puce
14. koh (Koch)	14. kuhar, nabujak
15. korpa (Korb)	15. košara
16. košta (Kost)	16. hrana
17. krajcar (njem: Kreutzer od Kreutz, križ)	17. sitni novac, novčić
18. krama(r) (Kram)	18. starudija, ropotarija; sitnice; trgovčić, sitničar
19. krampampula (Krambambuli)	19. rakija paljena sa šećerom
20. krap (Karpfen)	20. šaran
21. kraval (Krawall)	21. vika, buka, gungula, metež
22. krigla (Krügel)	22. vrč od pola litre, politrenjak
23. krizbam (Christbaum)	23. jelka, božićno drveće
24. kruna (lat: corona, njem: Krone)	24. vrsta starog novca, ali i suvremena novčana jedinica u nekim državama
25. ku(p)fer (Kupfer)	25. bakar
26. kuferoš (Koffer, kovčeg)	26. ironični naziv za činovnika – nema kuće, već putuje s kovčegom kamo je premješten
27. kuferni (Kupfer)	27. bakreni
28. kufernjača (Kupfer)	28. bakrom okovana puška
29. kuglof (Gugel-hupf)	29. nabujak – vrsta kolača
30. kumordinar (Kammerdiener)	30. osobni sluga, sobar, komornik
31. kupleraj (Kuppler, svodnik)	31. javna kuća, bordel
32. kušlec (Kuss)	32. poljubac, cjelov

33. kvarglin (Quargel)	33. kvargl, vrsta sira
------------------------	------------------------

L germanizam (njem.)	Objašnjenje na hrvatskom jeziku
1. lageraš (Lager)	1. utaboreni, ulogoreni čovjek, ratnik
2. lageraška (Lager)	2. pjesma taborska, logorska, o logorovanju feudalne vojske
3. lajbec (Leibchen)	3. prsluk
4. lajt (Leite)	4. bačva, vinska posuda
5. lamp(a)š (Lampe)	5. svjetiljka
6. larmati (Lärm)	6. galamiti, bučiti, halabučiti
7. leut (tal: leuto, lituo, njem: Laute)	7. lutnja – glazbalo sa 24 žice
8. licitar(ski) (Lebzelter)	8. kolačar, medičar(ski)
9. lojtre (Leiter)	9. ljestve
10. lonckneht, landskneht (Land, zemlja + Kneht, sluga, najamnik)	10. srednjovjekovni plaćeni vojnik, plaćenik; preneseno: podmitljiv vojnik
11. lorber (Lorbeer)	11. lovor
12. lukati (Luke, okance, Lücke, rupa)	12. viriti, potajno gledati
13. lumpačina (Lump)	13. pijanka, terevenka
14. lumpati (Lump, odrpanac, pijanac, bekrija)	14. pijančevati, bančiti, terevenčiti
15. lunta (Lunte)	15. fitilj; puška ili top koji se pale na fitilj

M germanizam (njem.)	Objašnjenje na hrvatskom jeziku
1. Majland (Mailand)	1. Milano
2. malar (Maler)	2. slikar
3. malati (malen)	3. slikati
4. maltarina (Maut)	4. taksa, pristojba za robu i vozila koja se ubirala na

<p>5. marov(f) (Meierhof)</p> <p>6. (za)merkati (merken)</p> <p>7. merkavac (merken)</p> <p>8. mešter (lat: magister, njem: Meister, mađ: mester)</p> <p>9. mežnar (Messner)</p> <p>10. mort (Mörtel)</p> <p>11. mošt (Most)</p> <p>12. mušanka (Moenchs` Apfel)</p>	<p>mitnici</p> <p>5. majur, salaš</p> <p>6. primjećivati, opažati, promatrati</p> <p>7. promatrač, opservator</p> <p>8. majstor, vještak, učitelj</p> <p>9. crkvenjak, zvonar; skuplja milodare za vrijeme mise</p> <p>10. žbuka u žitkom stanju</p> <p>11. neprevreli sok od grožda ili drugog zrelog voća</p> <p>12. vrsta jabuke</p>
--	---

N germanizam (njem.)	Objašnjenje na hrvatskom jeziku
1. nafutran (Futter)	1. ugojen
2. norc (Narr)	2. budala, glupan
3. norchauz (Narrenhaus)	3. ludnica
4. nudlin (Nudel)	4. rezanac

O germanizam (njem.)	Objašnjenje na hrvatskom jeziku
1. oberkoh (Oberkoch)	1. viši kuhar
2. obersent (njem: ober + mađ: szent)	2. viši svetac, nadsvetac
3. oberšpan (njem: ober + mađ. ispan)	3. nadšpan; gospodarski dostojanstvenik nad kmetovima
4. obertabornjik (njem: ober + mađ: tabornok)	4. nadgeneral

5. obrist / oberštarski (Oberst)	5. pukovnik
-------------------------------------	-------------

P germanizam (njem.)	Objašnjenje na hrvatskom jeziku
1. pacati (se) (Beize)	1. stavljati u „pac“, u salamuru
2. pajkert (Bankert)	2. vanbračno dijete
3. pancer (Panzer)	3. oklop
4. pančati se (Pantscherl)	4. povezivati se, spletati se, ljubakati
5. pantljika (Band, Bandel, preko austrijskog Pantel)	5. vrpca, traka
6. paradajz (Paradiesapfel, rajska jabuka)	6. rajčica – vrsta povrća
7. paradiz (Paradies)	7. raj
8. parhetni (Barchent)	8. pamučna tkanina s dlačicama na jednoj strani
9. pawer (Bauer)	9. seljak
10. peharček (Becher)	10. (dem. od pehar) vrčić
11. peklar (Bettler)	11. prosjak
12. peklati (betteln)	12. prositi
13. Pemec (Böhmen)	13. Čeh (podrugljivo), <i>Pemska</i> , Češka
14. penezi (njem: Pfennig)	14. novac
15. perez (njem: Brezel, mađ: perez)	15. vrsta peciva u obliku osmice
16. pika (Picke)	16. koplje
17. pitšen (bitte schön)	17. molim lijepo
18. pjacovina (njem: Platz, tal: piazza)	18. taksa koja se plaća za mjesto na trgu
19. plac (Platz)	19. trg
20. plajbajz (Bleiweis, olovno bjelilo,	20. olovka

Bleistift, olovka)	
21. pleh(nati) (Blech)	21. limeni
22. plundraš (plündern)	22. pljenitelj
23. pranger (Pranger)	23. sramotni stup
24. pratfan (Bratpfanne)	24. tava
25. precoprati (zaubern)	25. preobraziti, promijeniti
26. puba (Bube)	26. dječak, dečko
27. pudlin (Pudel)	27. pudl – vrsta kudravog psa
28. pukla (Buckel)	28. grba
29. puklav(ka) (Buckel)	29. grbav (žena s grbom)
30. pulfer (Pulver)	30. barut
31. punta (Bund, savez)	31. buna, ustanak
32. puntar (Bund)	32. buntovnik
33. puntati (se) (Bund)	33. buniti se
34. pur(i)flam (Pulverflamme)	34. barutni oganj, eksplozija baruta
35. purgar(ija) (Bürger)	35. samozadovoljni filistri, sitnoposjednici
36. pušlec (Büschel)	36. snop

R germanizam (njem.)	Objašnjenje na hrvatskom jeziku
1. rajngla (Reindl)	1. zdjela za kuhanje
2. rama (Rahmen)	2. okvir
3. regetlin (Rakete)	3. raketa, trag gorućeg eksploziva
4. reš (resch / rösch)	4. hrskavo pečeno
5. rešt (Arrest)	5. zatvor, tamnica
6. ričet (Rütscher, Ritscher, mađ: ricset)	6. oljušteni ječam, gerštl: jelo od ječmene prekrupe i graha
7. rigla (Riegel)	7. poklopac od zdjele
8. rihtar (Richter)	8. sudac
9. rinčica (Ring)	9. naušnica; <i>iglene rinčice</i> , vrsta mučila
10. rizling (Riesling)	10. vrsta bijelog vina, graševina
11. rol (Rohr)	11. okrugla tava
12. rund (rund)	12. okrugao

S germanizam (njem.)	Objašnjenje na hrvatskom jeziku
1. sajdani (Seide, svila)	1. svilen
2. samet (Samt)	2. baršun, pliš
3. scopran (zaubern, čarati)	3. začaran
4. sfilan / sfilati (füllen)	4. nadjeven
5. sfrišuntksuntati (frisch + gesund)	5. takvim se pozdravom znanci simbolično bičuju korbačima na Herodeševo
6. spreštiklati (stückeln)	6. raskomadati
7. stražmeštar (hrv: straža + meštar/< njem. Meister)	7. podoficirski čin u nekadašnjoj austrijskoj vojsci
8. strucan (trutzen)	8. prisiljen
9. strucati (trutzen)	9. prisiliti

Š germanizam (njem.)	Objašnjenje na hrvatskom jeziku
1. šef (schöpfen, vaditi, crpsti)	1. cijev kojom se sisajući crpi vino iz bačve
2. (spre)šenkati (schenken)	2. pokloniti, darovati
3. Šenprun (Schönbrunn)	3. barokni dvorac na periferiji Beča, ljetna rezidencija nekadašnjih austrijskih careva
4. šica (Schütze)	4. puška
5. šilt (Schild)	5. štitnik na kapi
6. šindrova planka (Schiendel)	6. tanko otesana ili izrezana daščica kojom se pokriva krov
7. šintar(ski) (Schinder)	7. živoder

8. (pre)šmugnuti se (schmuggeln)	8. prokrijumčariti se, provući se
9. šnapslin (Schnaps, rakija; igra uz rakiju)	9. kartaška igra za dvije, tri ili četiri osobe, igra se sa 20 karata
10. šnefov drek (Schnepfendreck)	10. šljukin izmet
11. šnicar (Schnitzer)	11. rezbar
12. šnicljin (Schnitzel)	12. odrezak
13. (po)šnofati (schnupfen)	13. pomirisati; šmrkati burmut
14. šoca (Schatz)	14. vrsta puške; preneseno: dragana, ljubavnica
15. šostar (Schuster)	15. postolar
16. špajsen (Spass)	16. smiješan, zabavan
17. špalir (Spalier)	17. počasni dvored
18. špancer (Spazier)	18. šetnja
19. špancerati se (spazieren)	19. šetati se
20. španga (Spange)	20. kazna unakrsnim vezanjem ruku i nogu. Ova vrsta kažnjavanja ukinuta je u austrijskoj vojsci potkraj prvog svjetskog rata.
21. šparga (Spargel)	21. šparoga
22. špek (Speck)	22. slanina
23. špica (Spitze)	23. šiljak, vrh
24. špicfiranga (Spitzenvorhang)	24. zavjesa od čipaka
25. špiگل (Spiegel)	25. ogledalo, zrcalo
26. špiگلati (Spiegel)	26. slikati – pokazivati nečiju sliku u ogledalu
27. špot (Spott)	27. sramota
28. špricer (Spritze)	28. vino pomiješano sa sodom
29. špula (Spule)	29. cijevka na koju se namata konac, svitak
30. štand (Stand)	30. mjesto na tržnici, određeno za jednog prodavača
31. štenga (Stiege)	31. stuba, stepenica
32. štribra (Steuer)	32. porez, daća

33. štifletin (Stiefel)	33. čizmetina
34. štreber (streben, nastojati)	34. čovjek koji marljivošću i dodvoravanjem nastoji napredovati u školi ili službi – karijerist, laktaš
35. štrik (Strick)	35. konopac, uže
36. štruca (Strutzen)	36. udugačko umiješan kruh
37. štrudljin / štrukle (Strudel)	37. savijača
38. štrumfa (Strumpf)	38. čarapa
39. štuca (Stutz)	39. kratka puška, karabinka
40. štuka (Stück)	40. komad; preneseno: top

T germanizam (njem.)	Objašnjenje na hrvatskom jeziku
1. taler (njem: Taler < Joachimsthaler, novac iskovan u Joachimsthalu u Češkoj)	1. talir, stari austrijski novac
2. tanec (tanzen, plesati; Tanz, ples)	2. ples
3. teh (Tee)	3. čaj; kontekstualno (mlačni teh – mokraća)
4. tenfati (dämpfen)	4. pirjati
5. tepih (Teppich)	5. sag, prostirač
6. topferl (dem. od Topf)	6. noćna posuda
7. tram (Tram)	7. greda, stup, potporanj
8. tremfus (Dreifuss)	8. trozub, tronog na ognjištu
9. trucati (trotzen)	9. prkositi
10. truga (Truhe, sanduk)	10. lijes, mrtvački sanduk
11. trumbenta (njem: trompeten, trubiti; Trompote, truba)	11. truba
12. turen (Turm)	12. toranj

V germanizam (njem.)	Objašnjenje na hrvatskom jeziku
1. vahtar (Wächter)	1. stražar
2. vandrokaš (wandern, putovati)	2. prvotno: mladi kalfa koji putuje i radi da bi stekao radno iskustvo; kasnije: skitnica
3. verbuvanka (werben)	3. pjesma koja se pjeva kod sakupljanja, „verbovanja“ plaćenika, novaka, vojnika uopće
4. vešerica (Wäscherin)	4. pralja
5. viks (Wichse)	5. laštilo, mast za cipele, pasta za parkete
6. vohtmejster (Wachtmeister)	6. narednik

Z germanizam (njem.)	Objašnjenje na hrvatskom jeziku
1. zacopran (zaubern)	1. začaran
2. zacoprati (zaubern)	2. začarati
3. zapopati (spopati) (Pappe, ljepilo od brašna i vode, škrobno ljepilo)	3. slijepiti popom, tj. ljepilom
4. zešnican (schneiden)	4. izrezbaren, urezan
5. zežnoran (Schnur, preko mađ: zsinor)	5. sapet i vezan vrpcom
6. zic (Sitz)	6. sjedalo u kolima
7. zriflati (Riefe, brazda, žljebić)	7. istrljati, zgrebenati
8. zupati zupu (Suppe, juha)	8. jesti juhu
9. zverbuvan (werben)	9. unovačen

Ž germanizam (njem.)	Objašnjenje na hrvatskom jeziku
1. žagati (sägen)	1. piliti, preneseno; hrkati
2. žaklina (Sack)	2. vreća

3. žmah (Geschmack)	3. okus
4. žnora (njem: Schnur, preko mađ: zsinor)	4. uzica, vrpca, traka, konopac
5. žvegla(ti) (Schwegel)	5. svirati u frulu
6. žveplo / žveplen (Schwefel)	6. sumpor(ni)

12. Životopis

Osobni podatci:

Ime i prezime: Hrvoje Horvat

Datum i mjesto rođenja: 25. 1. 1992. u Virovitici

Državljanstvo: hrvatsko

Adresa e-pošte: hrvoje.horvat5@hotmail.com

Obrazovanje:

2014 - ...

Filozofski fakultet Osijek

Dvopredmetni studij hrvatskoga jezika i književnosti (nastavnički smjer) i njemačkoga jezika i književnosti (nastavnički smjer)

2010 – 2014

Filozofski fakultet Osijek

Prvostupnik hrvatskoga jezika i književnosti i njemačkoga jezika i književnosti

2006 – 2010

Strukovna škola Virovitica

Komercijalist

Radno iskustvo:

Prosinac, 2014 -

Transcom WorldWide

Agent u službi za korisnike iz njemačkog govornog područja

Posebnosti:

Poznavanje rada na računalu, korištenje e-pošte, interneta.

Strani jezik: njemački jezik